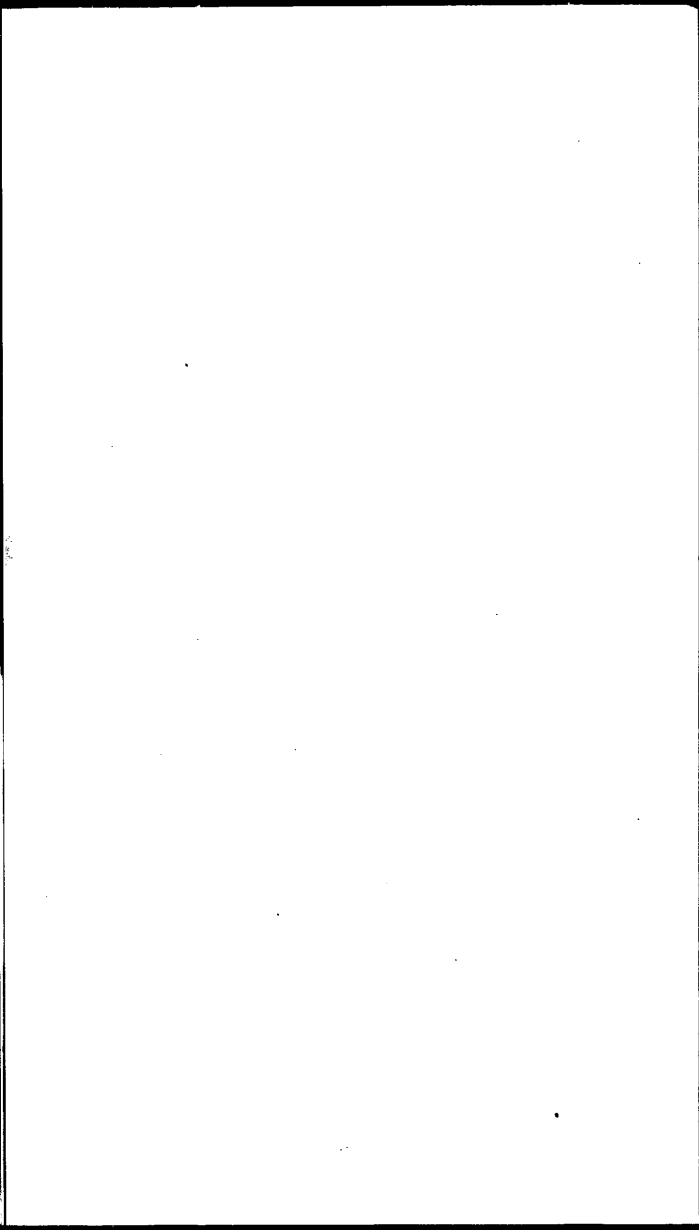

2088

D 28

HISTORISCH BERICHT

WEGENS DE CATHOLIJKEID VAN DE
KERK VAN UTRECHT,

EN ANDERE
CATHOLIJKE KERKEN
DER
BATAAFSCHE REPUBLIEK;

O F
OORDEELKUNDIGE ONTLEDING EN WEDERLEGGING
*Van het Boek, getiteld: Verkorte Geschiedenis van
de Scheuring der Nieuwe Kerk van Utrecht, enz.*

IN HET ITALIAANSCH BESCHREEVEN DOOR
DEN HEER

B O S S I,
Kanonnik van de Hoofd-Kerk te Milaan.

NU VOLGENS DE TWEEDE FRANSCH E UITGAAVE
BIJ PIERRE LE CLERC, TE PARIJS.

IN HET NEDERDUITSCH OVERGEZET
DOOR

T. VAN MIDDELWAERT,
Roomsch Catholijk Pastoor.

Te H A A R L E M,

Bij J. VAN WALRE EN COMP.

M D C C X C V I.

A A N D E N

L E E Z E R.

Men heeft in de Leydsche Courant No. 9 van den 20 Januarij dezes Jaars de volgende Waarschouwing gelezen:

„ De gezaamentlijke Roomsche Catholijken
 „ Priesters der Stad *Haarlem*, met bevreemding
 „ en verontwaardiging gezien hebbende, dat in
 „ zekere Naamwijzer, door de Stads Drukker
 „ JOH. ENSCHEDÉ en ZOONEN onlangs uit-
 „ gegeven, de naamen van T. VAN MIDDEL-
 „ WAERT en zijne Kerkmeesteren, midden on-
 „ der hen geplaatst zyn, even eens of deeze lui-
 „ den tot de Roomsche Catholijke Gemeente be-
 „ hoorden, hoezeer zij ook verscheidene mislaa-
 „ gen, die in deeze Naamwijzer ingesloopen zijn,
 „ over het hoofd kunnen zien, en wel willen
 „ gelooven, dat het gebrekkige van deeze Naam-
 „ wijzer voornaamlijk aan de onkunde of onop-
 „ rechtheid der opgeeevers toegeschreeven moet
 „ worden, oordeelen zij IN GEMOEDE ver-
 „ pligt opentlijk te verklaaren, dat zij, T. VAN
 „ MIDDELWAERT en de zijnen niet anders
 „ dan als afgescheurde Leedematen van HUNNE
 „ Kerk kunnen beschouwen, en niet kunnen nog
 „ vermoogen gedoogen, dat men hen deeze lui-
 „ den op eene willekeurige wijze, als Leedema-
 „ ten van HUNNE Kerk opdringe.”

Meerder aangedaan dan beleedigd over deeze
 scheurmaakende verklaring, heb ik gemeend dat

de beste wijze van die te beantwoorden, dit klein Geschrift, 't welk te verwonderen is dat niet eerder in onze taal is overgezet, te vertaalen en in druk uit te geeven. *De gezamenlijke R. C. Priesters*, enz., zullen 'er in zien, dat men zeer wel een Lid en Herder der Catholijke, Apostolijke en Roomsche Kerk kan zijn, alhoewel men door hen niet erkend word voor een Lid, die zij noemen *hnnne* Kerk, die maar een gedeelte, ja zelfs maar een zeer klein gedeelte is van de Groote Catholijke Kerk, in welke de Clerefie van *Utrecht* en van *Haarlem* andere aanhangers heeft, die tegens hen zeer wel opweegen. Men heeft reeds tegens hen de overtuigendste bewijzen ingebracht, namentlijk in het vermaard Proces, dat zij voor de Rechtbank der Scheepenen van *Haarlem*, den 2 Augustus 1786 verlooren hebben: dog zij schijnen dit te hebben vergeeten. Ik stel ze hen dan op nieuw in dit Werkje voor, met dezelfde geest van vrede en liefde, met welken het opgesteld is door den achtbaaren Italiaanschen Schrijver, ter geneezinge van iemands gemoed, 't welk met dezelfde ziekte als dat *der gezamenlijke R. C. Priesters*, enz., behebt was. Indien de voorbringenoomenheden en partijzucht bij hen niet ongeneeslijk zijn, moet ik hoopen, dat dit hen tot een geneesmiddel zal verstrekken. Ik wensch zulks van ganscher herte, en bidde God dat het mag volbragt worden.

T. VAN MIDDELWAERT.

B E-

B E R I C H T

V A N D E N

F R A N S C H E N

V E R T A A L E R.

Het Italiaansch Geschrift, welks vertaaling reeds in 1788 gedrukt, wij op nieuw uitgeeven, is buitengemeen wel bevallen aan allen die 't geleezen hebben. Wij kenden er toen de schrijver niet van, die sedert bekend is geworden. De geene zelf, tegen wie 't gemaakt is, heeft het publiek onderricht, dat het 't Werkje was van een *Ordinair*-Kanonnik van de Hoofdkerk te *Milaan*, de Prelaat BOSSI.

Zo men gestigt is door den ijver, die deezen wijzen, oordeelkundigen, en reeds door geleerde voortbrengfels van een ander soort, bekende schrijver, de pen heeft doen opvatten, om de eer eener vreemde Kerk, door eenen rockeloozen schrijver zijn landgenoot bezwalkt, te wreken, men is niet minder verrascht te zien, dat niets, om dus te spreken, van 't geen betrekking op die Kerk heeft hem onbekend is. Daar hij zo veel zorg heeft aangewend, om zig grondig van haare zaak te onderrichten,

door de meenigte werken voor en tegen die dezelve heeft voortgebracht, had hij ze met goed gevolg kunnen bepleiten, door de wettigheid haarer Rechten, en de onbillijkheid der vorderingen van *Rome* aantetoonen. Dit is egter 't doel niet dat hij zig heeft voorgesteld. Zijn voorneemen is alleen haare *Catholijkheid* te bewijzen; dat is, het onrecht dat men haar zoude aandoen, met haar niet voor Katholijk te willen erkennen, al dagt men zelfs anders dan zij, over de punten van Kerkelijk Rechtsgebied, waar over zij met *Rome* in geschil is. Hij beschouwd deeze slegts als 't onderwerp van een geding dat nog hangende is voor de Oppervierschaar der Kerke, door 't wettig beroep der Hollandfche Bisfchoppen en hunne Geestelijkheid, op de aanstaande Algemeene Kerkvergadering, een geding, waaromtrent 't hoe langer hoe blijkbaarder wordt, dat de gevoelens der Catholijken verdeeld zijn, zo wel als omtrent de losse en onbepaalde beschuldigingen van zogenaamde Janfenisterij, waar door men aan hunne Catholijkheid heeft willen doen twijffelen.

Zij vergenoegt zig dienvolgen met te doen zien, dat men alle regels der Kerkelijke eenheid schendt, den vrede der Kerke stoort, en met haar oordeel roekeloos vooruit te loopen, haar gezach verfmad, indien men voor de uitwijzing van 't geding, met welks onderzoek men zelfs nog niet bij eerste instantie, geen aanvang ge
maakt

maakt heeft, de gemeenschap met de Hollandfche Kerk, of met een haarer Ledemaaten breekt.

De gewaande Gefchiedfchrijver, wiens lasteringen en valsche redeneeringen hij aan den dag legt; de Graaf *MOZZI*, Ex-Jefuiet, Kanonik van *Bergame*, heeft geheel ftrijdige grondbeginfels gevolgd: of liever, onkundig in alle grondbeginfels, en door den geest van partijfchap alleen geleid, ftelt hij die Kerk als fcheuringmaakfter te boek, om dat zij met het Hof van *Rome* in proces is. Hij vertoont als onwraakbaare vonniffen, decreeten van de vergadering ter voortplanting des Geloofs, en Brevetten van Pausfen, vol verongelijkingen en valsche aanhaalingen, waarin men dit geding enkel door vloekbefluiten wil uitwijzen: en hij ziet niet dat kerkelijke ftraffen, en vooral banvonniffen, zonder voorgaand onderzoek of rechtsgeding, zonder eenige inachtneeming dier kerkregelen, bij gebrek van welken, geen vonnis van kragt kan zijn uitgefchooten, niet anders zijn dan misbruiken van gezach en daaden van geweld, waar door eene der partijen, haare zaak wilde doen boven drijven met de andere te onderdrukken. In de daad het Hof van *Rome* heeft zig zo verzekerd gehouden, van door dit middel te zullen zegevieren, en die kleine Kerk *als een ftuk broods te zullen verflinden*, (a) dat zij zig
nim-

(a) *Qui de vorant plebem meam sicut escam panis.* Pl. 13.

VIII B E R I C H T V A N D E N

nimmer gewaardigd heeft, met haar in 't *geringste* onderzoek, of in de minste uitlegging te *treden*, nog haar te zeggen, in weerwil van alle haare *smeekschrijven*, waarom zij, na zelve haare Bischoppen zo langen tijd als titelvoerende, en 't bestaan haarer Capittels te hebben erkend, zij goedgevonden hebben, ze eensklaps als hersenschimmig te handelen, en die oude Kerk als een land van zending te willen be-
stuuren.

Rome heeft maar al te dikwils andere Kerken onder 't jok willen brengen: maar van allen die met dat Hof in geschil zijn geweest, is geene door het zelve met zo min inschikkelijkheid behandeld, dan de *Hollandfche Kerk*. Dit heeft een geleerd Kerkelijk Rechtsgeleerde van *Duitschland*, zeer wel aangemerkt. (b) „ De „ Paus, zegt hij, schijnt zig niet veel te be- „ kreunen of de *Utrechtfche Kerk* met hem „ vereenigd zij of niet: anders zou hij midde- „ len ter bevrediging voorstellen. Maar laat „ hij de Kerk van *Duitschland*, die van *Span- „ je*, of die van *Vrankrijk* eens handelen, ge- „ lijk hij die van *Utrecht* dus verre gehandeld „ heeft, en hij zal zien wat onderscheid 'er „ zij.” *Tractet semel Ecclesiam Germanicam,*
His.

(b) JUSTIN. FEBRONIUS *de Statu Ecclesiae &c.* Append.
2 ad §. III.

*Hispanicam , Gallicanam , sicut Ultrajectinam
hactenus tractavit ; et videbit diversitatem.*

't Is dan wel te onrecht, dat de tegenstreevers van die Kerk, in plaats van zig zelve de strenge maatregelen te wijten, die het Bestuur in *Holland* somtijds is verplicht geweest in 't werk te stellen, om hunne *woelzieke* ondernemingen te beteugelen, 'er de oorzaak van op den invloed en de gewaande kuiperijen van de Cleresie dier Kerke zoeken te werpen. Want hoewel zij de billijkheid en goedwilligheid van 't Bestuur ten haaren opzichte met dankbaarheid moet erkennen, is 't niet te min zeker, dat het Hof van *Rome* ingevolge het grondbeginsel van verdraagzaamheid, door het staatkundig bestuur in *Holland* aangenoomen, maar al te veel vrijheid gehad heeft, om 'er de rust in de Bisdommen en Gemeentens te stooren, die het wilde verweldigen, om 'er haare onregtvaardige aanmatigingen uittebreiden en te handhaaven, om 'er het gezach, de rechten en de eer der Cleresie zo veel het wilde met voeten te treden, om eindelijk die arme Kerk te behandelen, gelijk het nimmer onder een Catholijk bestuur zoude hebben durven nog kunnen doen.

Maar heeft men haar ongestraft kunnen kwelden en mishandelen, men heeft haar nimmer de verzekering van de rechtvaardigheid haarer zaak, nog den moed om ze te verdedigen kunnen ontnemen. Deze billijke verdediging heeft

haare Clerefie in de noodzaakelijkheid gebragt, om veele daaden en ftappen te doen, waar van geen een bewijst, dat zij de minfte gedagte heeft gehad om een fcheuring te maaken, gelijk de Abt MOZZI haar valfchelijk ten laste legt. Men ziet integendeel zonneklaar, dat, zo zij gemeend heeft, zig te moeten verzetten tegen eenige Decreeten, van sommige Pausen bij verrasfching verkreegen, om haar, tegen alle recht en billijkheid van haare onbetwistbaarfte rechten te berooven, en haar, haar beftaan zelfs te betwisten, zij zulks gedaan heeft, zonder ooit aftewijken van de eerbied, die men hun fchuldig is, zonder optehouden hunne Opperhoofdigheid te erkennen, nog haare gemeenfchap te vorderen, zonder hun, nog in de befchouwing, nog in de daad, eenig dier voorrechten, de nieuwfte zelfs niet uitgezonderd, waar van zij met algemeene toeftemming der andere Kerken in 't bezit zijn, te betwisten, zonder met een woord in eene Kerkelijke regel, in eene pligt te kort te fchieten, nog zig anders te gedraagen, als goede en oprechte Katholijken, in diergelijk geval verpligt zijn te doen.

De Abt MOZZI, die, het koste wat het wil, die Kerk voor fcheurmaakfter wil doen doorgaan, wagt zig wel van dit te doen aanmerken. Hij verhaalt de gebeurteniffen op zijn manier, dat is, met zijn best te doen, om het
ge-

gedrag van de Bataaffche Clerefie, op de haatelijkfte, en met haare waare gefteltenifen meest ftrijdige wijze te doen voorkoomen; en dit onrechtzinnig verhaal noemt hij verkorte Gefchiedenis der fcheuring van de Nieuwe Utrechtsche Kerk.

Onze fchrijver verwijt hem met reden, de denkbeelden die hij 'er van geeft uit ongetrouwe bronnen geput te hebben, uit fchrijvers vol vooroordeelen en partijdigheid, die allen wel overtuigd zijn dat de Paus onfeilbaar is, en dat hem alle magt gegeven is in den hemel en op aarde. Deeze fchrijvers zijn de berugtte Cardinaal VAN ALSACE, Aartsbisfchop van *Meche-
len*, de Gefchiedfchrijver HOYNCK VAN PAPENDRECHT, BACKHUIZEN, THEODORUS KOK, enz. Maar hij vergist zig, als hij (bladz. 4.) van deeze laafte fprekende, zegt, dat het om *zijne fchriften* tegen den Heer CODDE was, dat hij met den titel en met den post van Apostoliesch Stedehouder der Hollandsche zendingen vereerd, vervolgens Sleepdraager van CLEMENS XI, een indelijk Konunnik van St. Laurens *in Damaso* te *Rome* gemaakt wierd. THEODORUS KOK wierd Apostoliesch Stedehouder in *Holland*, om dat *Rome* hem gefchikt oordeelde, om 'er tot werktuig te dienen, van de ontwerpen van overwelding die zij *fnaeedde*: maar door de Staaten gebannen zijnde, wierd hij vervolgens te *Rome* met die andere eertitels

voor-

voorzien , tot schavergoeding voor 't verlies van de eerste, en daar was 't dit hij, na de dood van de Heer CODDE zijnen Aartsbischof, de fchriften uitgaf, waarin hij de gedagtenis van dien Kerkvoogd , wiens plaats 't hem mislukt was in te neemen, bezwalkte. Hij dreef 'er teffens de vleierij jegens de Paus zo verre, dat hij hem voor den eenigen Rechter in de Kerk erkende: *Uni in Ecclesia ad tempus judici*. Hij meende de partij der zendelingen in *Holland* eer aan te doen, met te zeggen, dat de boeren 'er de Priesters van hunne tegenpartij als ketters beschouwden, *om dat zij de onfeilbaarheid van den Paus niet leerden*: zo getrouw, zeide hij, zijn zij aan den Apostolischen Stoel. *Sic fidi sunt ac secundum Apostolicam*.

Daar het Historisch lasterschrift van den Abt MOZZI (vereerd is geweest met een Brevet van PIUS VI.) die daarin van hem sprak als van een verdediger van de zaak der Kerke, heeft de fchrijver deezen eernaam en de wezentliker belooningen, die de Paus hem beloofd, willen verdienen, door een gewigtiger arbeid. Hij heeft alle goede en kwaade boeken, (maar vooral deeze laaften) die over de Hollandfche Kerk handelen, beginnen te doorbladeren; en door 'er, gelijk hij zelf zegt, *windoopige uittreksels* van te maaken, waar van hij eerst den voornaamften inhoud in 't Italiaansch, in zijn text inlascht, en die hij vervolgens in hun geheel

in

in de oorspronkelijke taal, onder aan de bladzijden opgeeft; bij welke menigvuldige aanhaalingen hij een omflagtige verzameling van Brieven, Brevetten, Decreten, en andere stukken tot het zelfde onderwerp behoorende, voegt, en bij deeze verzameling wederom eene tijdkundige reeks dier zelfde Bullen, Decreten, enz. welke 'er 't opschrift van behelst en derzelver onderwerp aanwijst; door dit alles, zeg ik, is 't hem gelukt in vijf boeken, in drie dikke boekdeele in 8vo aan 't Publiek aan te bieden, de uitbreiding van zijne *verkorte Geschiedenis van de scheuring*, enz. onder den weitschen, maar gevoeglijker titel van *Geschiedenis der omtwentelingen van de Uircchtsche Kerk*.

Men vind in zijne verzameling alle de brieven der Nunciussen, alle de Decreten van Rome, alle de Brevetten der Pausen, waarin de Bischoppen van *Holland* en hunne Clerefie, uitgemaakt worden voor *wederspannigen, scheurmaakers, kinderen des ongeloofs en des verderfs, halferrigen, muitzieken, stoutmoedigen, verdorven menschen zonder schaamte*, voor een *slinkend ribel van verworpelingen, bezoeteld met misdaden die zig overgegeeven hebben aan den Satan, verdwaalde, roekeloze, bedriegers, hardnekkige, vijanden van den vrede der Kerke, werkers der boosheid*, voor *de Kerk van den Satan, roofzieke wolven met schaapenvagten bedekt*, enz. Maar men trof in dezelve geen een der brieven en smeekschrif-

schriften aan die de Bisschoppen van *Holland* gewoon zijn, 't zij na hunne verkiezing, 't zij na hunne wijding, of bij andere gelegenheden, in eenen geheel anderen stijl, aan de Pausen toezendende. Daar geen, dan de oudste dier brieven gedrukt zijn, en deelen in verscheide schriften zijn verspreid, zoude het te wenschen zijn, dat iemand de moeite nam, ze te vergaaderen, en 'er de geen, die naderhand geschreeven zijn, bij te voegen, om 'er ook eene verzameling van te maaken, en door dat middel die van den Abt **MOZZI** te voltooien. Het nevens elkander stellen dier verschillende stukken, en de vergelijking die men 'er van zoude kunnen maaken, zoude het Publiek bekwaamen, om ze op hun rechte prijs te stellen; en dan zou men kunnen oordeelen, of de Bisschoppen van *Holland* verdienen gehandeld te worden, gelijk zij gehandeld worden in de Brevetten van *Rome* die in plaats van antwoord op hunne brieven gegeven zijn.

De Geschiedschrijver **MOZZI** heeft ten minsten niet vergeeten, ons dat geene, 't welk hij van den Paus ontvangen heeft, medetedeelen. Men ziet het aan 't hoofd van eene nieuwe uitgaaf van zijne *verkorte Geschiedenis*. Men ziet het nog, in 't Italiaansch, aan 't hoofd van zijne *Geschiedenis der Omwentelingen*, en voor de derde maal, in 't Latijn, aan 't einde van 't zelfde Werk, alwaar het de plaats bekleedt, die het

het voegt, agter die menigte Roomfche bevelfchriften, die de werktuigen geweest zijn van de fcheuring en van alle de onheilen in de Hollandfche Kerk. Hij fchijnt opgemerkt te hebben, dat die Kerk zeer hard behandeld is; maar hij noemt dat eene heilige geftrengheid, *santo rigore*: want hij houd de Paus ook voor onfeilbaar. Hij is zo zeer gehegt aan dit nieuwe leerftuk, dat, terwijl het verpligt alles goedtkeuren, ontflaat van iets te onderzoeken, hij, uit vrees van 'er eenige inbreuk op te maaken, niet wil toeftemmen, dat CEPHAS door PAULUS berispt, de Heilige PETRUS is geweest. Zo hij gelooft dat de Pausfen aan dwaaling onderhevig zijn, is 't op zijn best in zaaken, waarin de Algemeene Kerkvergaderingen zig zouden kunnen bedriegen. Een voorgeeven, dat zeer moeielijk overeentebrengeu is met zo veele voorbeelden van den tol, die de opvolgers van den H. PETRUS, zo wel als hij zelf, betaald hebben aan de menfchelijke broosheid en laatlundheid. Deeze voorbeelden, in de eerfte tijden zeldzaam, zijn nimmer zo meenigvuldig nog zo droevig geweest, dan zedert men ze voor onmoogelijk heeft willen aanzien. De oude Pausfen, zo groot door hunne deugden, als door den ftoel die zij bekleedden, zo nederig als geleerd, en omringd door een geestelijkheid die hun gelijk was, verligten door wijsheidvolle uitspraaken het geloof der andere Kerken, maar

maar beweerden nimmer aan dezelve Godspreeken voor te draagen, nog eene blinde gehoorzaamheid van haar te vorderen. Tegenwoordig, nu de geenen, die, voor zo veel het Kerkelijk bestuur betreft, de eerste plaats in de Kerk bekleeden, dikwils wat de wetenschap, heiligheid en wijsheid aangaat, in eene geheel andere rang staan, noemen zij zig onfeilbaar, en wil men ons dwingen te gelooven dat zij het zijn. En! hoe zouden zij het zijn, midden in een Hof, waar de staatkunde en de kuiperij zo weinig tijd en middelen overlaaten, om de waarheid te kennen; waar de geenen, die de Pausen op de kleinste afstand naderen, en 't best slaagen in hun vertrouwen te verraschen, of baatzugtige hovelingen zijn, of menschen door vooroordeelen en partijzugt beheerscht? Wat denkbeeld kan zig de Paus PIUS VI maaken van de Kerk van *Holland*, als hij zig in zo verre op den Ex-Jesuiet MOZZI verlaat, dat hij als een gewigtig nut aan de Godsdienst gedaan, beschouwd, de leugens, welke die gewaande Geschiedschrijver, zonder goede trouw, nog bescheidenheid ten opzigte dier Kerke, heeft saamengeflanst?

Zo wij niet vreesden dit Voorbericht te zeer uittebreiden, wij zouden een menigte trekken kunnen aanhaalen, die toonen, met welke ligtgeloovige geneegenheid, hij alles wat hij geschikt oordeelt om van haar een ongunstig denkbeeld

beeld te geeven, aanneemt en in zijne geschiedenis plaatst. Wij zullen hem egter de vertellingjes die hij doet, nopens de wijding der twee werkelijke Bisschoppen van *Haarlem* en van *Deventer*, niet ten laste leggen, om dat hij ze niet heeft uitgevonden. Hij brengt ze bij op de goede trouw van twee Brevetten van PIUS VI. tegen deeze Bisschoppen, die de onfeilbaarheid van die Paus omtrent daadzaaken niet bewijzen: want men deed hem, in een der Brevetten eene zaak zeggen, welker onwaarheid kennelijk is, te weeten, dat hunne wijding heimelijk en bijna zonder getuigen geschied was, als of, zeide hij, de Bisschop die hem wijdde, zelf over zijne roekeloosheid gebloosd had. De Abt *mozzi*, de reden zoekende van deeze gewaande afgetrokkenheid van den wijder, vind ze daarin, dat de Catholijken door de zendelingen bestuurd „niet „alleen geene kerkelijke gemeenschap met die „van de Cleresie willen hebben, maar zelfs „hunne burgerlijke omgang mijden, willende „liever, zegt hij, met de Protestanten handelen, dan met hun.” Zie daar, hoe die Geschiedschrijver van de scheuring der nieuwe Utrechtsche Kerk, aantoonst, dat die Kerk, en niet de aanhang van 't Hof van *Rome* in Holland, scheurmaakster is.

Hij stelt, op dezelfde plaats (*d*), de groote
kud-

(*d*) Zie IV. §. 37. n. 3.

XVIII B E R I C H T V A N D E N

kudde der zendelingen, die, zegt hij, dagelijks talrijker en *Eerwaardiger* word, tegen de kleine kudde van die hij *wederfpannigen* noemt, en de onevenredigheid kan, volgens hem, voor de laatste niet vernederender zijn. Om de geenen die er zig een juist denkbeeld van willen vormen, voortelichten, zegt hij, dat *die van de Partij* (dat is de Cleresie van Utrecht) in 1779 vijf Gemeentens telden in het Bisdome van *Utrecht*, 31 in dat van *Haarlem*, en geen één in dat van *Deventer*, in 't geheel 35 Zielbestiëders: dat zij het getal der Leeken op omtrent zesduizend begrootten; „ maar wij (voegt hij „ er bij) zijn *door des kundige perfoonen ver* „ zekerd, dat hun getal zo zeer verminderd is, „ dat er, zegt men, in *Utrecht* niet meer dan „ 250 gevonden worden.” Men ziet hier uit nog, hoe hij zelf in staat is zijne Leezers te onderrichten: want de eene berekening is niet nauwkeuriger dan de andere. Een ieder weet in Holland, dat er vrij meer Gemeentens en Geloovigen in 't Bisdome van *Utrecht* zijn, dan in dat van *Haarlem*; een ieder weet in *Utrecht*, dat de Cleresie in die Stad alleen vijf Gemeentens heeft, en in eene enkele dier Gemeentens meer dan 250 geloovigen. Hij zegt ook, naar een brief uit deeze oorden gekoomen, dat er onder hun weinig lieden van aanzien zijn Dit kan waar zijn; *non multi potentes non multi nobiles*:

biles : maar 't is ook waar, dat er egter naar evenredigheid meer onder hun zijn, dan onder de talrijke kudde der Zendingen. Hij voegt er eindelijk bij dat, volgens dezelfde brief, *het niet zeldzaam is*, dat de Bifchoppen genoodzaakt zijn voorwerpen tot Priesters te wijden, *die nauwlijks inftaat zijn om de Mis te leezen*. Dit laafte is geheel valsch. Maar al had men nu eens omtrent alle die punten de waarheid gezegd, daardoor zoude de zaak van 't Hof van Rome, dat, om hersfenschimmige vorderingen fttaande te houden, eene eerbiedwaardige Clerefie, en die den Catholijken Godsdienst in deeze gewesten zo veeleer heeft aangedaan, bijna zoude vernietigd hebben, gewis niet beter zijn. Men zou daardoor flegts des te beter zien, hoe gevaarlijk en verderffelijk de grondbeginfelen zijn, waarna dit Hof zig gedraagt, overal waar men haar de vrijheid laat, om ze in 't werk te ftellen.

Zoude het daarenboven wel vreemd zijn, dat aan de Kerk van Holland gebeurd ware, hetgeene CHRISTUS voorzegt heeft, dat eens aan zijne geheele Kerk zoude overkoomen, dat namelijk 't onkruid er dermaate zoude vermeenigvuldigen, dat 't het goede zaad bijna zou verftikken? Als men tot dat tijdstip gekoomen is, moet men de koornaaren niet meer tellen, maar derzelve hoedaanigheid onderzoeken. Men

moet alsdan het goede zaad zoeken te onderscheiden onder de ontelbaare meenigte van stoppelen en onkruid, dat hetzelfde bedekt. Het onkruid mooge zig dan beroemen op 't voorrecht van 't groot getal, gelijk de Abt MOZZI doet, die tot in de Americaansche Volkplantingen gaat zoeken, om de partij der Hollandfche Zendelingen te vergrooten. Het goede zaad, 't welk weet, dat het onkruid, zo 't niet verandert, niet in de schuuren van den Huisvader zal koomen, beroemt zig ook, maar 't is op de genade die God haar gedaan heeft, van aan 't onkruid niet gelijk te zijn. De geheele waarde van dit voorrecht gevoelende, en jaloers om het ten koste van alles te bewaaren, tragt het zig, met behulp dier zelfde genade, te behoeden van de besmetting des onkruids; maar 't scheid er zig niet af. Het verlaat den akker, dat is, de gemeenschap der Catholijke Kerk niet, onder voorwendfel, dat die akker vol wilde planten is, die er de vijand in gezaaid heeft. Het verbeid in vrede de oogenblikken, waarin de Heer zelf de scheiding zal bevelen, als de tijden der beproevingen voorbij zullen zijn.

Zodaanig is 't gedrag 't welke CHRISTUS voor zijn leerlingen van alle eeuwen gelichtst heeft, in die belangrijke gelijkenis van het onkruid en het goede zaad. De Hollandfche Kerk heeft daar de onveranderlijke grondbeginselen
ge-

geput, die haar gedrag geregeld hebben, zedert dat God heeft toegelaaten, dat zij, zonder 't verdiend te hebben in de ongenade van *Rome* is gevallen. Getrouw aan alle haare piigten, heeft zij haare zaak door alle die wettige middelen verdedigd, die in haar vermoogen waren; maar 't misbruik van het gezach, schoon tegen haar ten hoogsten top gevoerd, heeft haar nimmer 't zelve doen miskennen, in de geenen, die er wettig mede bekleed waren.

'Men vind, wel is waar, in haare Kerkvergadering, geene geloofsbelijdenissen, ten voordeele van de onfeilbaarheid en van de Kerkelijke almacht van den Paus; nog onderteekeningen van zekere Bullen door de partijzugt voortgebracht, en die men voor uitspraaken van de Kerk zoude willen doen doorgaan, hoewel zij tot hier toe niet anders dan eene geduurige oorzaak van onlusten en oneenigheden, en een voorwendfel van vervolging geweest zijn. Maar men vind in die Kerkvergadering, eene volledige aankleeving aan alle de algemeen aangenoomene geloofsbelijdenissen, en alles, wat een volkoomene zekerheid kan opleveren omtrent de oprechtheid haarer aankleeving aan 't geloof der Kerke, aan haare eenheid, en aan 't middelpunt dier eenheid in de Stoel en het Scheepje van den H. PETRUS, die zeer onderscheiden zijn van dat Roomsche Hof en

Kanfe'rij, welke CHRISTUS niet geeft, nog de H. PETRUS gekend heeft. Men vindt er, onder haare eerste Decreten, dat, welk verklaart, „ Dat de Bischof van Rome, als op- „ volger van de H. PETRUS, volgens God- „ delijk recht, dezelfde Opperhoofdigheid be- „ zit, als hij, over alle de andere Bischof- „ pen: dat die Opperhoofdigheid niet slegts „ een titel is van eer, maar nog daarenboven „ van Kerkelijke magt en gezach, volgens de „ uitdrukking van de algemeene Kerkvergade- „ ring van *Ephese*, dat hij, volgens Goddelijk „ recht, het zienlijk en bedienend hoofd is „ van de Kerk, geeft door CHRISTUS, die „ er 't onzienlijk en leevendmaakend Hoofd „ van is: en diensvolgens de eerste Stedehouder „ van CHRISTUS op aarde, waarvan de zorg „ over de geheele Kerk is toevertrouwd (e).” Men ziet er eindelijk haare Cleresie, in één lighaam vereenigd, als eenen invoerder van nieuwigheden en eenen verleider veroordeelen, en uit haar midden verwerpen, den vreemden *Subdiaken* (f), die er eene andere leer was koomen verkundigen, en die (gelijk die Amaleciet, die zijn hof bij DAVID meende te maa-

(e) Decret. III. Art. 3, 4 en 5.

(f) PETRUS LE CLERC Subdiaken van de Kerk van Rouaan.

maaken, met zig den moordenaar van SAUL te verklaren) voorgaf de zaak van de Utrechtsche Kerk te verdedigen, met zig voor den vijand van den H. Stoel uittegeeven.

Men volge dus, naar elkanderen, alle de stappen, welke die Kerk gedaan heeft, midden onder de slechte behandelingen, die zij van wegens het Hof van Rome heeft moeten uitstaan. Men onderzoekte met billijkheid en onpartijdigheid, alles wat zij gedaan, alles wat zij geschreeven heeft: men zal er niet anders zien, dan de getrouwe betragting van 't geene de H. AUGUSTINUS, in die beroemde plaats, die voor haar schijnt geschreeven te zijn, aanprijst: „ De Goddelijke Voorzienigheid, zegt „ die Vader, laat somwijle toe, dat het vlee- „ schelijke menschen, met onlusten en partij- „ schappen in de Kerk te verwekken, gelukt, „ zelfs braave lieden van de Christelijke maat- „ schappij te doen afsnijden. Zo nu de gee- „ nen, aan wie men die smaad en dat onrecht „ aandoen, dezelve geduldig verdraagen, om „ de vrede der Kerke niet te stooren; indien „ zij zig onthouden van, door scheuring of „ ketterij, eenige nieuwicheden intevoeren, „ zullen zij door dit gedrag aan andere men- „ schen leeren, met hoe eene waare gehegt- „ heid, met hoe eene oprechtheid des harte „ men God moet dienen, enz.” (*De vera Relig.* N. XI.)

XXIV B E R I C H T V A N D E N

Een vriend van den Heer BOSSI (in *Italien*) heeft in 1788 tien Brieven uitgegeeven, die hij *Utrechtsche Brieven (Litteræ Ultrajedinae)* genoemd heeft, en waarin hij aanmerkingen maakt, op de *Geschiedenis der Omwentelingen* van den Abt MOZZI. Zij zijn geschreeven, gelijk het Werkje *De Catholijkheid*, in een stijl vol gemaatigdheid, verstand en redelijkheid, en men zou zig mischien niet vergisfen, met ze aan den Heer BOSSI zelve toetschrijven. Hij verdedigt, in de twee eersten, den Schrijver der *Catholijkheid*, tegen 't geen de Graaf MOZZI tegen denzelven aangevoerd had, en in den derden haalt hij de trekken van onverdraagzaamheid, en de personaliteiten op, die in zijn boek verspreid zijn. Men vind in den 4 en 5den een verkort tafreel van de *Geschiedenis der Omwentelingen van de Utrechtsche Kerk*, met aanmerkingen op de 4 eerste Boeken. De Titel van *Omwentelingen van de Utrechtsche Kerk*, kooft hem zeer oneigen voor. Zie hier, hoe hij zig in 't begin van zijnen 4den Brief daarover uitdrukt: „'t Is, zegt hij, geen „ nieuwe zaak, te onderneemen, een geschiedenis van de omwentelingen of veranderingen „ van Kerken en van Volkeren van de eene „ of andere gemeenschap, op te stellen. Dit is „ zeer drienftig, om de onzekerheid van hunne „ grondbeginselen en van hun geloof aantetoo- „ nen.

„ nen. De Oudvaders hebben de omwentelin-
 „ gen der Ketters en Scheurmaakers van hun-
 „ nen tijd in een helder dagligt gesteld. Dit
 „ deed in 't bijzonder de H. AUGUSTINUS
 „ ten opzigte der Donatisten. De onsterffelijke
 „ BOSSUET heeft de veranderingen der Pro-
 „ testantsche Kerken beschreeven. BASNAGE
 „ en anderen beweerden de veranderingen van
 „ de Roomsche Kerk te hebben aangetoond.
 „ Een liefdaadige Godgeleerde heeft zig toe-
 „ gelegd, om de veranderingen der zig noe-
 „ mende leerlingen van den H. AUGUSTINUS
 „ te doen zien. In 1745, heeft men te Rome
 „ eene *Korte Geschiedenis van de veranderingen*
 „ *der Jansenisterij* gedrukt, enz. 't Is dus
 „ niet te verwonderen, dat gij in 't hoofd
 „ hebt gekreegen, eene *Geschiedenis van de*
 „ *Omwentelingen der Utrechtsche Kerk* te schrij-
 „ ven, in de onderstelling dat gij met opent-
 „ lijke en onverschoonbaare scheurmaakers te
 „ doen hadt. Maar beantwoord de uitvoering
 „ van 't werk volkomen aan het plan dat gij
 „ er u van gevormd hebt? Bewijst men er,
 „ dat er waàrlijk omwentelingen, verwisfelin-
 „ gen of veranderingen van geloof, van leer,
 „ van grondbeginselen, van bedoelingen, in 't

„ lighaam der Utrechtsche Kerk hebben plaats „ gehad?” De Steller der Brieven toont integendeel aan, dat, te midden in de Staatsomwenteling, die den Godsdienst van den Staat in *Holland* heeft veranderd, de Kerk van *Utrecht* steeds tot nu toe, alles wat eene waare Catholijke Kerk daarstelt, behouden heeft. De zevende Brief, na een denkbeeld van de stukken in 't 5de Boek vervat, gegeven te hebben, levert algemeene aanmerkingen op over deeze geheele Geschiedenis. Men ziet in den tienden, dat het kleine Boekje over de Catholijheid van de Kerk van *Utrecht*, op den *Index* (den lijst der verbodene boeken te *Rome*) geplaatst is: waarin 't Roomsche Hof zeer voorzigtig gehandeld heeft. Het heeft er groot belang bij, dat men zulke schriften niet leeze. Maar de Schrijver zegt, dat hij zeer wel zou kunnen aantoonen, dat de Paus, in alle Bissdommen van de Catholijke waereld, die onbepaalde magt niet hebbende, die men hem toeschrijft, er ook niet zonder onderscheid aan alle Catholijken het leezen van een boek kan verbieden, dat de Roomsche *Curialisten* voor kwaad en verderffelijk houden, maar 't geen egter nuttig kan zijn, al strijdt het met de
grond-

grondbeginselen van 't Land en van 't Hof, waar 't veroordeeld is; dat de Paus eenen *Raad* kan hebben, waarin hij de boeken, die hij vreest gevaarlijk te zijn, doet onderzoeken, om er 't leezen van te verbieden aan de geloovigen die hem onmiddellijk onderworpen zijn, en ook, zo 't noodig is, andere Bischoppen, op 't voorbeeld van zijne roemrijke Voorzaaten, op dat stuk te waarschouwen; maar geene *Opperste Rechtbank*, en van een algemeen rechtsgebied: 't geen klaarblijkelijk is door de wetten dier Staaten, alwaar men de bekendmaking van dierlijke Verbod-Decreten niet zonder onderscheid toelaat.

De andere Brieven loopen over bijzondere voorwerpen: de 8ste, bij voorbeeld, over de *herroeping* van FEBRONIUS, daar de Abt MOZZI te onrecht op roemt, en waarover de Schrijver, zo wat de daad, als wat het recht betreft, zeer belangrijke aanmerkingen maakt. Hij stelt in den 6de ophelderingen voor, over deeze vraag: „ Of eene Kerk, die, geduuren- „ de eenigen tijd, door eenen Apostolieschen „ Stedehouder bestuurd is, het Recht heeft van „ een eigen Bischof te willen hebben, van „ hem te verkiezen, en van geene Kerkelijke „ Be-

xxviii BERICHT v. D. FR. VERTAALER.

„ Bedienaars te hebben, dan die door de Cle-
„ refie en 't Volk verkooren zijn?” Hij ant-
woord vervolgens op deeze andere vraag :
„ Welke kragt zoude het Banvonnis hebben,
„ door den Paus uitgesproken tegen eene
„ Kerk, die op deeze wijze van haar recht
„ wilde gebruik maaken?”

De grondbeginfelen en aanhaalingen, waarvan
de Schrijver zig bedient, om op deeze vraagen
te antwoorden, ftrijden zo duidelijk voor de
zaak van de Utrechtsche Kerk, dat hij er de
toëpafing van aan den Leezer overlaat.

HISTO-

HISTORISCH BERICHT

WEGENS DE CATHOLIKHEID

VAN DE

KERK VAN UTRECHT,

EN ANDERE

CATHOLIJKE KERKEN

DER

BATAAFSCHE REPUBLIEK.

*Verkorte geschiedenis van de scheuring der Nieuwe
Utrechtsche Kerk..... aan den Hoogw. Heere
Bischof van... door D. A. D. C. enz.*

Dus is de titel van een boekje van 78 bladzijde, waarin men den geest van partijchap en onverdraagzaamheid, meer ten toon spreid, dan veele oude Roomsche Schrijvers van de Geestelijke Rechten in hunne dikke boekdeelen gedaan hebben. Zo men er de beoordeeling van met het titelblad wilde beginnen, zou men den Schrijver kunnen vraagen: waarom hij de Utrechtsche Kerk den naam van Nieuwe Kerk geeft? Immers of hij beschouwd dezelve als Kerk, sedert haare opkomst, en dan heeft zij, volgens zijne eigen bekentenis, bladz. 30, dien naam reeds van de VII.

A

Eeuw

Eeuw af beginnen te verdienen: of hij ziet haar slegts als zodaanig aan, in het tijdstip van haar geschil met de Kerk van Rome; en in dit laatste geval zelfs kan zij niet nieuw genoemd worden, wijl men van den eenen kant in dit tijdstip niets ziet, dat eene nieuwe Kerk daarfteeld, en van den anderen kant, dit tijdstip zelve opklimt tot het begin van deeze Eeuw, die bijna ten einde is. Maar laten wij 't titelblad daar, om te spreken van de, 't zij dan oude of nieuwe Kerk van Utrecht.

In eene korte waarfchouwing aan den Leezer, zegt men, dat regenwoordig ieder een van de Kerk van Utrecht spreekt, dat veele lieden over dit onderwerp redeneren, zonder er iets van te weeten, en dus gewaagde oordeelen vellen; dat men om die reden de verkorte geschiedenis van die Kerk in 't ligt geeft, maar dat de geenen, die er meer van willen weeten, maar moeten leezen, *de fchriften van den Cardinaal van Mechelen, van den Heer Kok, van den Kanunnik Bacchufius, van Paulus Hoijnck van Papendrecht, van P. Hennepin, Caufa Quesnelliana &c.*

Vooreerst, is 't niet waar, dat ieder een van de Kerk van Utrecht spreekt. Veele lieden weeten niet eens, dat die Kerk in proces is, en onder de geenen, die 't weeten, laaten weinigen zig aan haar lot gelee-gen liggen. Van den anderen kant stelt dit handjevol goede Catholijken geen kuiperijen te werk; om eene aanhang te krijgen: zij onderhoud geene meerdere verstandhouding, dan de voorkoomende omftandigheden vorderen: zij verspreid geen lasterschriften of anderen, dienftig om 't vuur van twist aantekweeken; en te vreden met de goedkeuring, van der zaake kundige
en

en onbevooroordeelde lieden, pijnigt zij zig niet af, om de geheele waereld rechter in haare zaak te maaken. Te Rome zelf, waar men er gewis 't meest van moest spreken, daar deeze stad 't middenpunt is van 't geschil, hoort men geene anderen van Utrecht spreken, dan de geenen, die er een zeker belang bij hebben, 't zij om eene pa rtijstaande te houden, 't zij om eene overeenkomst te bewerken. Zó men derhalven, in Toscanen of in Lombardijen, er van spreekt, zo men er in den gemeenzaamen omgang elkanderen over onderhoud, 't is om dat er zig in alle gezelschappen een zeker zuurdeeg verspreid en aan 't gisten is, 't welk, schoon onder geheel andere voorwerpen verborgen, die partijschappen en grondbeginselen van onverdraagzaamheid, zo stuitende voor de menschelijkheid, die voorheen plaats gehad hebben, zoekt te verlevendigen. Niet lang geleeden vertelde een Ex-Jesuit, uit een der voornaamste steden van Italiën, in een gezelschap, als iets nieuws, dat de Kerk van Utrecht tot Ketterij vervallen was. Of deeze man wist de geschiedenis van deeze Kerk niet, en dan was hij een weetniet; of hij wist hem, en dan kan men niet anders van hem zeggen, dan dat het een deugniet was, die hetzelfde wilde bedriegen. Voor 't overige, als men van Utrecht spreekt, is 't eer 't geschreeuw der onverdraagzaamheid, dat aanleiding tot die redewisselingen geeft, dan de ijver der aankleevers van die Kerk, die zig vergenoegen, met in stilte haare Catholijkheid te erkennen.

't Is vervolgens een schoone inval, de Leezers te verwijzen tot de schriften dier dweepers, die door zwakheid van geest, of door beweegreden, die de

begeerlijkheid hun aan de hand geeft, hunne pennen hebben geleent om de *kabaal* en leugen voorteslaan. Een ieder weet, dat de Aardschbischop van Mechelen zig geheel ten dienste moest geeven aan die hem met het purper omhangen had. 't Is ook eene bekende zaak, dat het om zijne schriften, over de zaak van den armen Heer *Codde* Aardschbischop van Sebaste, was, dat de Heer *Kok* eerst met den titel en met het Ampt van Apostolische Stedehouder der Hollandsche zending, verëerd, daarna Sleepdrager van den Paus *Clemens XI*, en eindelijk Kanunnik van St. Laurens in *Damaso*, gemaakt wierd, dat *Bakhuizen* op de inboezeming schreef, en vervolgens de goedkeuring verwierf van den Heer *Busfi* Pauselijke Nuncius. Zijn dit dan de onpartijdige Schrijvers, waarop men zig in eene zaak van dien aart beroepen moet? Zijn dat de getuigen der waarheid, de Godspraaken van de Reden?

De Lijst, die men ons vervolgens geeft, van de gewigtigste decreten, raakende de zogenaamde scheurmakers van Utrecht, van 'de Heilige Stoel voortgevloeid, is van de zelfde natuur en van 't zelfde gewigt. 't Is een opeenttapeling van Kerkelijke straffen, van opschortingen, van opzeggingen, van afzettingen, van afkeuringen, van banvonnissen, van veroordeelingen, van verdoemingen, van vernietigingen, van verfoejingen, van vervloekingen enz., door 't hof van Rome uitgebliksemt tegen de Heer *Codde*, Aardschbischop van Sebaste, tegen de Capittels van Haarlem en van Utrecht, tegen *Dominicus M. Varlet*, Bischop van Ascalon, en van Babyloniën, tegen *Corn. Steenhooven*, *Corn. Barchman Wuytiers*, *Theodorus van der*

der Kroon, Pletus Meindars, Waltherus Michaël van Nieuwenhuizen, allen, de eene voor de andere na, Bifchoppen van Utrecht, tegen *Jeronimus de Bok*; *Joh. van Stiphout* en *Alr. Broekman*, Bifchoppen van Haarlem, en tegen *Barth. Joh. Bylevelt* en *Nicolaas Nelleman*, Bifchoppen van Deventer:

Maar deeze flukken allen uit een en 't zelfde grondbeginfel (dat in dit geval zelf betwift word) voortkoomende, bewijzen, zo wel als de weidſche optelling, die men van dezelve doet, zekerlijk niets anders, dan gebrek aan liefde, en aan den waaren geest van Godsdienst, in de geenen, die de bewerkers dier decreten en de inblaazers der uitgesprookene afkeuringen en veroordeelingen geweest zijn. En misſchien bewijzen zij nog beter de hardigheid en geſtrengheid, waarmede men in deeze zaak is te werk gegaan, tegen de Regels van 't Evangelie, en de grondwaarheden van den Godsdienst, welken zodaanig eene handelwijze niet billijken, dan wanneer de zaaken op hun uiterſte en onherſtelbaar zijn, en als zodaanig door de geheele gemeenſchap der gelovigen erkent worden.

Indien 't hier te pas kwam, met zijne geleerdheid te pronken, en men deeze nieuwe Gefchiedſchrijver van de nieuwe Kerk van Utrecht, met gelijke wapenen wilde beſtrijden, zou men den Leezer kunnen verwijzen naar de ſchoone Werken, die tot verdediging van deeze verlaatene Bruid in 't ligt zijn gegeven; en indien men tegen die hierboven aangehaalde ſchriften (die toch allen van de zelfde plaats getekend zijn) egte flukken wilde ſtellen, zou men ſlegts behoeven aanteehalen het boek getiteld: *Verzaameling van ver-*

scheiden getuigschriften van veele Cardinalen, Aardschbischoppen, Bischoppen, Hooge Scholen, Gods- of Rechtsgeleerde faculteiten, Leeraaren, Waardigheden van Cathedrale en Collegiale Kerken, Abten, Kanonniken, Pastoors, Oversten van geestelijke ordens of gemeenschappen, Magistraten, Regtsgeleerden en andere vermaarde personen, ten voordeele van de Catholijkheid, en de wettigheid der Rechten van de Clereſie, en van de Capittels, Aardschbischoppen en Bischoppen van de Catholijke Kerk der Vereenigde Provinciën, tegen de scheuring in die Kerk, zedert 't begin van deezen Eeuw, door de handellingen der Jezuïten en hunne aanhangers ingevoerd. In 4to. 406 bladzijden, zonder de lange Voorreden, en in 12vo. te Utrecht bij van der Weyden 1763. Maar die zig kan verdedigen, door bondiger redeneeringen, houdt zig met zulke beuzelingen niet op, welke toch eindelijk voor geene der twistende partijen iets beslissen.

Behalven het voornoemde vind men een' brief aan een Bischof van Italiën, die door deszelfs Schrijver *Geschied-brief* genoemd word, en waarin hij, terwijl hij hem deeze verkorte geschiedenis verzend, raadzaam oordeelt hem eenigen zijner aanmerkingen mede te deelen, die betrekking hebben op de aanzoeken, die hij onderstelt dat men deeze Bischof gedaan heeft om aan de Kerk van Utrecht een' brief van gemeenschap te schrijven. Hij begint met hem te prijzen over zijne weigering; hij beveelt hem de standvastigheid aan, van zig niet te laten overhaalen tot een stap, die van zijne Voorzaaten niet gevergd is, om geen invoerder te worden van nieuwigheden, die Italiën in de scheuring zouden kun-

kunnen dompelen, en zijne gedagtenis in vervloeking zoude brengen door alle Christelijke Eeuwen.

Men weet niet wie die Bisfchop is, en er ligt ook weinig aangelegen; maar men is verwonderd, dat een Bisfchop zig om raad te vraagen gewend heeft tot een man, die zo bezeeten is van den geest van partijzugt: en dat hij zonder eene zekere verontwaardiging een' brief heeft kunnen ontfangen, die zo weinig oordeel in den Schrijver kenmerkt: te meer daar zijne overweegingen zo vol drogredenen zijn, en onderftellingen van 't geen in gefchil is. Maar 't zal goed zijn, dezelven ftuksgewijze nategaan.

Eerfte overweeging. De Heilige Stoel heeft de nieuwe Kerk van Utrecht van haare gemeenschap afgefneeden. Deeze Kerk maakt zig door haare klagten nog fchuldiger, en bij alle waare Catholijken meer en meer kenbaar, als weerbarstig en fcheurziek. Met alle haare kunstgreepen heeft zij 't niet verder gebragt, dan dat zij aan eenige Bisfchoppen (eenige regels laager met den naam van overtreders vereerd) brieven van wellevendheid ontwongen heeft, die nimmer den naam van brieven van Kerkelijke gemeenschap kunnen draagen: en al zijn zij van veele Bisfchoppen, zij zijn egter niet van allen, nog zelfs van 't grootste getal; de Algemeene Kerk is derhalven niet in Kerkelijke gemeenschap met de Utrechtsche.

Was er in deeze redeneering, die geheel en letterlijk in de eerste aanmerking bevat is, eenig beginfel van goede redeneerkunde, zoude men er de gevolgtrekking van kunnen toeftaan. Maar in 't tegenwoordig geval, vervalt de geheele redeneering in allen deelen. De Schrijver bouwt op een onzeker grondbe-

ginsel, op een grondbeginsel, dat aan een menigte twijfelingen en uitzonderingen onderhevig is, op een grondbeginsel eindelijk, dat juist de grond van 't geschil maakt: dit grondbeginsel is, de affnijding van de Kerk van Utrecht door de H. Stoel van haare gemeenschap (a), affnijding, welkers wettigheid oneindig veel stof tot redeneren geeft, zo over derzelver regelmatigheid, als nog meer over haare met reden verdagte egtheid, en over haare zeer twijfelagtige uitwerking, met betrekking tot de Algemeene Kerk. Na deeze uit zijn eigen aart wankelbaare grond gelegd te hebben, gaat de Steller der overweegingen over tot eene aan-eenschakeling van gezegdens, waarvan men gemakkelijk de valsheid zoude kunnen aantoonen, maar die wij, om edelmoedig te zijn, slegts in den rang van gewaagde gezegdens zullen laten. Dusdaanig is dat, volgens welke hij verklaart, dat de Kerk van Utrecht zig door haare klagten slegts schuldiger maakt; terwijl zij verre van zig onrustig, woelziek of wedertpannig te toonen, niet dan met de grootste zedigheid, zig op de reden en de waarheid beroept. Dusdaanig is nog dat, waarin hij zegt, dat zij zig dagelijks meer en meer als scheurzugtig doet kennen; daar zij integendeel steeds meer en meer haare Catholijkheid heeft aan den dag gelegd, gelijk haare gemeenschap met de

an-

(a) Het is niet de H. Stoel, maar 't Hof van Rome, die, tegen de geest van den H. Stoel aan, die affnijding heeft uitgesproken. *Aliud sunt sedes, aliud presidentes, iets anders is de stoel, en iets anders die er op zitten.* De Schrijver weet zulks wel: hij spreekt dus maar, om zig naar de gemeene spraak te voegen, en in 't bijzonder, naar die van den Schrijver, dien hij wederlegt. (Aanteekening van den Franschen Vertaaler.)

andere Kerken bewijst. Dusdanig is zijn gezegde, waarin hij haar verwijt, dat zij kuiperijen en kunstgreepen te werk stelt, om zig aanhangelingen te maaken. Er is inderdaad geen een bewijs van die zogenaamde kunstgreepen voorhanden, ten zij mischien 't een of ander Werkje van Rome afkomstig, waarin men 't zegt, zonder 't te bewijzen. De blijken van aankleving, die de Utrechtsche Kerk ontfangen heeft, zijn haar of van zelve toegekoomen, of gewis niet afgebeeld. Dusdaanig is eindelijk het voorgeeven, dat het slegts heusfche en verplichtende brieven zijn, of, gelijk men zegt, brieven van *complimenten*, en niet van Kerkelijk gemeenschap. Men behoeft die brieven maar te leezen, en alle de andere stukken, die er betrekking op hebben, om te begrijpen, dat zij alleen geschreeven zijn, om de Utrechtsche Kerk voor Catholijk en de rechten der Clerefie, der Capittels, en der Aardschbischoppen en Bischoppen, van de Catholijke Kerk der Vereenigde Gewesten, voor wettig te erkennen.

Onze Geschiltschrijver vergist zig nog veel sterker, op 't einde van zijne overweeging. Indien verscheide Kerken, zegt hij, de gemeenschap met die van Utrecht onderhouden, zij doen 't niet allen, nog zeer veelen, nog zelfs de meesten, dus ook de Algemeene Kerk niet. Maar hier zou men hem moeten vraagen, vooreerst, wat hij door de Algemeene Kerk, door de gemeenschap der Kerken, door zeer veele Kerken verstaat, en of hij klare denkbeelden heeft van 't geene die verschillende uitdrukkingen beteekenen. Want zo hij die had, zoude hij, al hield hij zig zelfs aan de meest gemeene bepaaling die men van de Kerk gegee-

ven heeft, aan die b. v. in de schoone verhandeling *over de Kerk van M. le Gros* gevonden word (b), zoude hij, zeg ik, zonneklaar zien, dat 't niet genoeg is door den Paus zelfs op de plechtigste wijze veroordeeld of gebannen te zijn, om van de gemeenschap der geheele Kerk afgescheiden te weezen, dewijl 't eene gevolgtrekking is, die uit de natuur en den staat der Kerk zelve voortvloeit, en die door de zekerste gebeurtenissen uit de Kerkelijke Geschiedenis beweezen is. Hij zoude zien dat de staat van de Hollandsche Kerk, op zijn ergst genoomen, kan beschouwd worden, als een staat waarover men twist, of, waarvan 't pleidooi nog hangende is, welks verdediging niet de minste inbreuk op de Kerkelijke gemeenschap kan maaken, en waarvan 't beslissend vonnis, met het gelijk of ongelijk van die Kerk uit te wijzen, teffens haaren toestand met betrekking tot de gemeenschap der geloovigen beslissen zal. Hij zoude eindelijk zien, dat in dergelijke omstandigheden, de beide partijen, indien zij de waare gronden der Catholijke leer kennen, verplicht zijn elkander te verdraagen; dat het gee-

(b) *Ecclesia militans recte definiti videtur, coetus hominum viatorum, baptizatorum, à Christo Domino institutus et fundatus, tum internis fidei et charitatis, tum externis professionis fidei et Communionis Catholicae vinculis colligatus, sub regimine legitimorum pastorum, quorum primus est D. Petri successor.* Tractat. Dogmat. et Scholast. de Ecclesia, tom. I. p. 32. ed. Ven. De strijdende Kerk zoude op deeze wijze kunnen genoemd worden: Een vergadering door Christus ingesteld en gesticht, van gedoopte menschen die op den weg der zaligheid wandelen, zo door de inwendige banden van geloof en liefde, als door de uitwendige van ééne geloofsbelijdenis en Catholijke gemeenschap vereenigd, onder 't bestier van wetige herders, waarvan de opvolger [van den H. Petrus] de eerste is.

geene der beide partijen geoorloofd is, de banden van gemeenschap, die haar aan den anderen binden te verbreeken, en dat het diensvolgens nergens toe dient, de reden van 't grooter of kleinder getal, der geenen, die over de zaak in geschil verschillend denken, aantehaalen, gelijk mede dit verschil op de gemeenschap nog op de banden van eenheid niet de minste invloed heeft (c).

Men zou dus deeze overweeging kunnen omhelzen, op de volgende wijze, en dan zou zij ten minsten daaden en geene enkele gezegdens tot grondslag hebben: „ De H. Stoel heeft de Utrechtsche Kerk veroordeeld: Deeze heeft zig van dit vonnis beroepen „ op de Algemeene Kerk, terwijl zij zorgvuldig de „ banden van eenheid met alle Kerken en alle de „ Harders ongeschonden bewaarde. Veelen van de- „ zen hebben met haar vriendelijke betrekkingen, ge- „ paart met alle de blijke eener volmaakte gemeen- „ schap, onderhouden. Veele anderen hebben geoor- „ deeld, dat het beter was, er zig buiten te houden, „ en geen gemeenschap met haar te maaken: maar, „ daar zij geen recht hadden, om zig, zo lang de „ zaak in geschil was, willekeurig van haar aftezom- „ „ de-

(c) 't Is allernoodzaaklijkst, zegt de Hr. *du Marlais*, onderscheid te maaken, tusschen 't Hof van Rome, den Paus en de H. Stoel. Men moet met deeze laatste vooral de eenheid bewaaren (en dit doen inderdaad die van Utrecht) alshoon men de grondregels van het eerste, nog de gevoelens van den tweeden goedkeurt. 't Kan zelfs, zegt *Gerson*, verdienstelijk en roemwaardig zijn, het Hoofd der Kerke, dat zijn gezag misbruikt, in 't aangezicht te wederstaan, gelijk de H. *Paulus* ten opzichte van de H. *Petrus* deed. *Gerson*. confid. 5. Resol. circa Excom.

„ deren, kan hunne afzondering, schoon zij 't groot-
 „ ste getal uitmaaken, de Utrechtsche Kerk niet als
 „ scheuringmaakster doen aanzien.”

Tweede overweeging. De Paus, die *het Hoofd* is (dit zijn de uitdrukkingen van den geschilfchrijver) *de Gids, de Vader, de Meester, de Trompet, de mond van de Kerk, de Voorganger, 't Toppunt, de Vorst van 't geheel Apostoliesch Collegie, de Bisfchop der Bisfchoppen, de Harder der Harderen*, heeft de Kerk van Utrecht door meer dan 20 vonnissen veroordeeld. Van een Bisfchop derhalven te willen vergen dat hij met die Kerk gemeenschap houde, is van hem vergen, dat hij van 't standvastig gebruik der Catholijke Bisfchoppen afwijke, dat hij zig tot Rechter opwerpe, van dien Mensch, aan wien men zo veele *titels* heeft geschonken, dat hij zig aan de gehoorzaamheid onttrekke, die hij hem, als aan den opvolger van de H. *Petrus* beloofd heeft.

Niets is ondertusfchen minder waar, dan dit alles. 't Is onnut hier alle die titels te ontleden, die men zo ijdel verspilt aan eenen Opperpriester, die alle die fnorkerijen niet behoeft om zijn gezag en zijn recht van Opperhoofdigheid te handhaaven. Men kan insgelijks afzien, van aantetoonen, dat die benaamingen de vrugt zijn van de barbaarschheid van zekere Eeuwen, en van de verblindheid van eenige door heerschzucht en begeerlijkheid bedorven zielen. Laaten wij er dus den *Geschilfchrijver* mede doen pronken, zo wel als de dappere bestrijder van den Abt *Tamburini*, de Schrijver namelijk der brieven over 't boek, dat ten titel voert: *Analyse des prescriptions de Tertullien*. De Paus heeft de Kerk van Utrecht veroordeeld. Dat is
 vol.

volkoomen waar. Maar dat beneemt eenen Bisfchop 't recht niet, om met die Kerk in gemeenschap te zijn; en hij zal daardoor niet afwijken van 't gebruik der Catholijke Bisfchoppen, vermits de veroordeeling door de Paus niet genoegzaam is, om van de Kerk aftefnijden, nog om de dus veroordeelde voor fcheurmaker uittemaaken. Verscheide voorbeelden van de Kerkelijke Gefchiedenis bewijzen regt het tegenovergeftelde. De Kerken van Afiën, volgens 't verhaal van *Eusebius*, door den Paus *Victor* in den ban gedaan, om dat zij, in 't vieren van het Paaschfeest zig niet naar de Kerk van Rome voegden; de H. *Cypriaan* en de H. *Firmiliaan*, de Kerken van Afiën en Africa, door den H. Paus *Stephanus*, met den ban geflagen, om dat zij den doop der Ketters voor kragteloos hielden; de H. *Meletius* en de H. *Flavianus*, Patriarchen van Antiochiën, en de Oosterfchen die 't met hun hielden, waarmede de Christenen van 't Westen met de Paus *Damasus* aan 't hoofd, volftandig weigerden gemeenschap te houden; *Acacius*, Patriarch van Constantinopolen, van de Kerk afgefneeden door den Paus *Felix*, om misdaden die aan de Kerk van Rome vooral zeer wel bekend zijn, en eene menigte van Heiligen van de Griekfche Kerk, die steeds met *Acacius* in Kerkelijke gemeenschap leefden; de H. *Hilarius* van Arles, om dat hij *Projectus*, Bisfchop van zijn gewest, eenen opvolger had gegeven, door de H. Paus *Leo* van zijne gemeenschap afgefneeden, zonder dat die Heilig, gelijk sommigen zouden willen doen gelooven, voor zijne dood ontslagen of hersteld is; eindelijk eene menigte anderen, die bijna in 't zelfde geval geweest zijn, zouden voor fcheurmakers

gehouden en als zodaanig erkent geweest zijn, indien de veroordeeling van Rome genoeg ware geweest om hen van de andere Kerken afteſcheiden. Maar ſchoon met recht veroordeeld, om dat zij egter zo lang het geſchil duurde, onaffcheidelijk aan de eenheid der Kerke zijn verknogt gebleeven, is er niet eene beweegreden geweest, om hen voor ſcheurmakers te houden; zij zijn in gemeenſchap en betrekkinge met verſcheide Kerken gebleeven; hunne acten zijn voor egt en wettig erkend, en veelen der geenzen, die wij daar zo hebben opgenoemd, zijn met den naam van Heilig verëerd geworden.

Men zie nu eens, na zo ophelderende daadzaaken, op de zekerſte en onbetwistbaarſte Kerkelijke geſchiedkunde gegrond, of een Biſſchop, met eene Kerk door de Paus veroordeeld, maar die, met van dit vonnis zig te beroepen, aan de eenheid der Kerke gehegt blijft, ook van 't ſtandvaſtig gebruik der Catholijke Biſſchoppen afwijke. Men zie eens, of dit ook ſtrijdig kan zijn met de belofte van trouw en gehoorzaamheid die elk Biſſchop aan de Paus doet, van namelijk uitvoeren al wat hem volgens de regels en in naam der Algemeene Kerk bevoelen word; belofte, die God alleen ten doel hebbende, zig nimmer uit kan ſtrekken tot 't geene ſlegts uit kragt van bijzondere beweegredenen, of van een nog onbeſlist geſchil zou gedaan zijn, en welke diensvolgens nimmer de kragt kan hebben, van een bevel te doen aanneemen, waarvan een appel voor een tijd de kragt van vernietigt of opſchort.

De Biſſchop, die de gemeenſchap onderhoud, werpt zig daarom niet tot Rechter van den Paus op enz.

Die

Die Bisfchop belet niet, dat men de Rechtspleeging voortzette, dat men de befliffing van de Algemeene Kerk afwagte, dat men 't punt in gefchil tuffchen de Kerk van Rome en van Utrecht befliffe; maar intuffchen geen eene beweegreden hebbende, om zig van die Kerk aftefcheiden, die zig van eene veroordeeling op een hoger Rechtbank beroepen heeft, en die zig in de gemeenfchap der geloovigen tragt ftaan- de te houden, waarvan 't eerfte vonnis, al wierd 't ook herhaald, haar niet kan aftrekken, kan hij haar, zonder aan eene der twistende partijen ongelijk aantee- doen, brieven van Catholijke gemeenfchap fchrijven. Er is veel aan geleege, voor grondflag te neemen de ftelregel, dat de Paus, zelfs als Hoofd der Kerke befchouwd, de Kerk zelve niet is, en dat het, om van de Kerk veroordeeld te zijn, niet voldoende is, van de Paus veroordeeld te weezen, wijl er, op ver- fchillende tijden, verfcheide voorbeelden geweest zijn: van lieden door de Paus veroordeeld, wier veroor- deeling door de Kerk niet erkend is geworden; en dat eene Kerk Catholijk kan zijn, al weigert de Paus met haar gemeenfchap te houden, mits zij, zo veel doenlijk met de andere Kerken in gemeenfchap blijft, en geenens der wettige middelen verzuimt, om haare onnoozelheid aan den dag te leggen, en met den Paus zelve gemeenfchap te houden. Die ftelregel, zeg ik, is allergewigtigst: maar eens gefield zijnde, worden terftond de denkbeelden omtrent de zaak van de Utrechtsche Kerk, opgeklaard.

Derde overweeging. 't Is bijna eene Eeuw geleden, dat de H. Stoel de Kerk van Utrecht veroordeeld heeft. Is 't mogelijk dat alle de Pausen, van *Cle-*

mens

mens XI. af, zig op dit stuk bedroogen hebben? Zoude de Bischof, dien men wilde overhaalen, om brieven van gemeenschap aan deeze Kerk te schrijven, zigzelven niet ligter kunnen bedriegen? En welk een wanorder, zo dit eens gebeurde!

't Zou misfchien raadzaam zijn, hier iets te zeggen van de zogenaamde onfeilbaarheid van de Paus. Maar daar dit ons te verre zoude heenleiden, zal 't genoeg zijn optemerken, dat in 't voorgestelde geval honderd veroordeelingen niet meer kragt hebben dan ééne. Een Paus heeft zedert het einde van de voorledene Eeuw de Kerk van Utrecht veroordeeld. Deeze Kerk heeft appel geteekend tegen dit vonnis. Dit appel was voldoende, om van de twee Kerken, twee pleitende partijen te maaken. En welke Paus, schoon wijs en verligt, maar doortrokken met de grondstellingen van zijn Hof, zoude er de belangens van willen verraden, met van 't eens betreden spoor aftewijken, en de handelwijze zijner Voorzaaten aftekeuren? Wat oordeel zou men te Rome geveld hebben over elken stap, die afweek van den geenen die tot dus verre gevolgd was geweest? Laaten wij ons niet streelen met de hoop van zulke wonderen in onze Eeuw te zien gebeuren. Wij eerbiedigen de kennis en de opregtheid des harte van den onsterflijken *Benedictus XIV*; maar wij verwonderen ons geenzins, dat, in een tijd, waarin de Jesuiten, een groote magt in de Kerk hadden, die groote man zig naar hunne neigingen gevoegd heeft, en zig tegen de heerschende partij van zijn Hof niet heeft durven verheffen, gelijk hij zo veele misbruiken, die tot groot nadeel van den Catholijken Godsdienst nog standhouden, niet heeft dur-

durven den bodem inslaan. 't Is dus mogelijk, dat de Kerk van Rome, in 't stuk van haare afscheiding van de Utrechtsche Kerk, ongelijk hebbe, daar zij reeds meermaalen in diergelijke gevallen ongelijk gehad heeft (*d*). Het is in 't geheel geen wonder, dat zelfs geleerde Pausen, zig den een' na den andere laten wegslepen, om dit punt staande te houden, wijl dit noodzaakelijk verbonden is met de Natuur en Regeeringsvorm van dit Hof. En zo een Bischof met de Utrechtsche Kerk gemeenschap houdt, zo lang het appel duurt, is deeze Bischof niet in dwaaling, om dat hij daarin de grondbeginselen der liefde en 't gebruik der Kerke opvolgt. Hij maagt zig daardoor geen

(*d*) De H. *Petrus* door den H. *Paulus* berispt; de Paus *Eleutherius* de voorzeggingen der Montanisten goedkeurende, die hij naderhand verworpen en veroordeeld heeft; *Victor* door den H. *Ireneus*, bestraft en gelaakt, om dat hij de Bisdommen van Afiën ontijdig in den ban gedaan hadt; *Liberius* die zig liet overhaalen om de formulieren der Arianen te onderteekenen; *Honorius* in de zesde Algemeene Kerkvergadering als Monotheliet verweezen, en zijne schriften veroordeeld; *Johannes XXII.* in de XIV Eeuw veroordeeld over zijn gevoelen van 't gelukzaam aanschouwen van God, en vervolgens genoopt om zig te herroepen, gelijk veele anderen, die men zou kunnen bijbrengen, maar al te waaragtige voorbeelden opleveren, van de overhaasting, die de handelwijze der Pausen somwijle kenschets, en van de dwaalingen waaraan zij onderhevig zijn geweest. Men kan over dit bijzonder punt in 't breede nazien den Hr. *du Marfais*, in zijn boek, dat den titel voert van *Exposition de la Doctrine de l'Eglise Gallicane, par rapport aux pretentions, de la Cour de Rome.* Prem. Part. Maxime 8.

Om geene voorbeelden te zoeken buiten de Kerk waarvan wij spreken; de Geschiedenisfen maaken gewag van een Bischof van Utrecht, met alle die hem aanhingen, gebannen door *Martinus V.* en die eger door *Eugenius IV.* in 1433 onschuldig verklaard wierd. *Suffridus, Append. ad Bekan.* pag. 133.

geen recht van onfeilbaarheid aan, gelijk de *Geschiedfchrijver* beweert, om dat de Algemeene Kerk, waaraan hij bereid is zig te onderwerpen, nog geene uitspraak gedaan heeft. Hij verheft zig niet tegen den Apostoliefchen Stoel, om dat hij zig de uitspraak over 't gefchil niet aanmaatigt, maar zig vergenoegt met flegts te erkennen, dat de bevelen (*Constitutions*) Belfluiten en Vonniffen van dien Stoel, de kragt niet hebben, om eene Kerk van de gemeenfchap der geloovigen aftefnijden, nog om iemand, wie hij ook zij, Ketter of Scheurmaaker te maaken, zo lang zij door de uitspraak der Algemeene Kerke niet bekrachtigd zijn.

Vierde overweeing. Die van Utrecht hebben, zonder reden liever van den Paus afgefeiden willen weezen, dan zig aan hem onderwerpen. De Paus vorderde van hun geen zaaken, die met het Geloof ftrijdig waren of 't geweeten kwetften. En al waren de voorwerpen, die aanleiding tot de fcheuring gegeven hebben, niets anders dan betwistbaare punten, zonder eenig punt des geloofs te behelzen, had egter de Kerk van Utrecht, eerbiedshalven, voor die van Rome moeten onderdoen, gelijk een Zoon aan zijn Vader, een lidmaat aan 't hoofd, een fchaap aan deszelfs harder, een tak aan den ftam, een bijzondere Kerk aan 't lighaam der andere Kerken of aan de Algemeene Kerk, liever dan de band van eenheid met den Paus te breeken, die de eerfte oorfprong der gemeenfchap met de Kerk is. (Dit zegt de Broeder *Mare de S. François*, ongefchoeide Carmeliet, tegen *Tamburini*, en dat is genoeg.)

Een tweeledige bewijsreden (*dilemme*) gaat deeze geheele redeneering omverwerpen. Of 't geen de Paus
van

van de Utrechtsche Kerk vorderde raakte het Geloof, of 't raakte het Geloof niet. Zo het Geloof raakte, ziet een ieder, dat de Kerk van Utrecht, tegen haare eigen overtuiging aan, en uit enkele wellevendheid, zig aan de Kerk van Rome nog konde nog moest onderwerpen, daar deeze niet voor onfeilbaar erkend was, en het tegengestelde zelfs uit de bekendste daadzaken van de Kerkelijke Geschiedenis zonneklaar bleek; zo dat het zeer wel kon gebeuren, dat de waarheid aan de zijde van het kleine getal was, dat die hetzelfde uitmaaken door den H. Geest bijgestaan wierden, en de behouders der waarheid waren. Maar bijaldien de vorderingen van 't Roomsche Hof 't geloof niet raakten, nog 't geweeten bezwaarden, gelijk 't gemeen gevoelen der geleerdste Mannen is, en gelijk er waarfchijnlijk *Benedictus XIV.* over dagt, die overtuigd was, dat de Bulle *Unigenitus* geen Geloofstuk bepaalde, 't geen wonderbaarlijk is opgehelderd door de brieven van *Eusebius Eranistes* of van *P. Patuzzi*, en 't geen wij ook meenen te kunnen bewijzen; in dit geval zien wij niet om welke reden, of met welk recht, de Kerk van Rome zoude kunnen beweeren, dat men met haar, over een punt, dat betwist word en in geschil is, zoude moeten overeenstemmen; gelijk wij ook niet zien, volgens welke regel van wellevendheid, de Kerk van Utrecht zig blindelings zoude moeten onderwerpen aan een gezach, dat in dit geval, dat van elken bijzonderen leeraar niet zoude te boven gaan.

Indien men alle denkbeeld van Geloof of van Leerstuk aan een zijde stelt, blijkt het niet duidelijk, door welk foort van welvoeglijkheid, men 't gevoelen van den

den Paus meer moet omhelzen, dan dat van een ander mensch, wanneer dit gevoelen op de goede orde en op de Kerkelijke tugt geene regelregte invloed heeft.

't Is niet onvoegzaam hier aantemerken, dat, in de geschillen hierboven, van *Acacius*, van den *H. Cypriaan*, van de Kerken van *Afiën*, de geenen, die door den Paus in den ban gedaan waren, in den grond van de zaak, in 't onderwerp namelijk van 't geschil, gelijk, bijvoorbeeld, in de zaak van 't Paaschfeest, en in den doop der *Ketters*, ongelijk hadden; en egter zijn zij daarom niet als scheurmakers aangemerkt. Wat moet men dan zeggen van de Kerk van *Holland*, vooral als men onderstelt, dat het geschil loopt, over een onbeslist en betwistbaar punt, over een bloot gevoelen, over een stuk dat het geloof niet raakt?

Vijfde overweeging. Deze aanmerking is niet anders dan een verwarring van uitdrukkingen, en een ijdele omschrijving, waaruit men niets kan besluiten. Men kan, word er gezegd, nimmer beweerden, dat de Catholijke Kerk, die onkreukbaar is, bepaald zou zijn tot die weinige Kerken, welke met die van *Utrecht* gemeenschap houden, en zij kan die Kerken niet bevatten en te gelijk die, waarvan zij afgescheiden zijn, daar Kerken van verschillende gemeenschap, dezelfde Kerk niet kunnen uitmaaken. De Catholijke Kerk derhalven bepaalt zig tot het lighaam dier Kerken, die van *Utrecht* afgescheiden zijn. Wij hebben moeite om ons slegts een weinig met diergelijke redeneering optehouden. Nimmer heeft de Kerk van *Utrecht* beweerd, gelijk de *Donatisten* of de

Lu-

Luciferiaanen beweerden (wat er ook de H. H. Vaders, door den Geschilfchrijver aangehaald, doch welke geene andere zijn, dan de Schrijvers, die tegen *Tamburini* gefchreeven hebben, van zeggen moogen) nimmer, zeg ik, heeft zij beweerd, dat de Catholijke Kerk dus beperkt was. Maar hoe zou men kunnen zeggen, dat de Utrechtsche Kerk en de Kerken, die in de zaak van de Bulle *Unigenitus* Rome aanhangen, van verfchillende gemeenfchap zijn, dat zij niet kunnen vereenigd zijn nog ééne Kerk uitmaaken? Men heeft hierboven gezien, dat een veroordeeling van de Paus voortgevloed, niet voldoende is, om eene bijzondere Kerk van 't lighaam der Algemeene Kerke aftefnijden, dat de Kerk van Utrecht, hoewel veroordeeld, zig altijd door de gemeenfchap met alle de Gelovigen in 't algemeen, zo veel in haar vermogen was, met alle Kerken en zelfs met die van Rome is vereenigd en verbonden gebleeven. Het ontbreekt in de Kerkelijke Gefchiedenissen aan geen voorbeelden, van dergelijke verdeeldheden van denkwijze, welke egter geene Kerkelijke fcheuring hebben te weeg gebracht. Waarom zal men dan moeten zeggen, dat de Kerk van Utrecht van eene verfchillende gemeenfchap is met de andere Kerken, van welke zij enkel en alleen verfchilt in een gefchilpunt, dat nog onbeflist is en betwist word? Waaruit zoude tog die verfchillende gemeenfchap voort kunnen koomen? Zeker niet uit haar geloof, dat zo Catholijk is, als dat van eene Kerk, en als dat van de Kerk van Rome zelve. Ook niet uit de ftappen die zij gedaan heeft, die altijd zijn ingericht geweest, om de banden van eenheid met alle de Catholijke Kerken onverbreekbaar te bewaaren.

Men heeft ten anderen beweezen, dat de veroordeeling door de Paus uitgesproken, niet voldoende was om zulks te weeg te brengen. Men ziet dus het gantsche gebouw door den Geschiltschrijver, op het enkel aangevoerde gezegde van eene gewaande, nooit beweezene, en onbewijsbaare verscheidendheid van gemeenschap, opgericht, omverre vallen.

De zesde overweeging durven wij, zelfs bij verkorting, gelijk de voorigen, niet te voorschijn brengen, om dat zij zig van de grondbeginsels der Christelijke liefde niet alleen, maar ook der betaamlijkheid, die elk partijdig schrijver zelfs moet in acht neemen, al te zeer verwijdert. Zij komt in 't wezentlijke hierop neder, dat namelijk de Utrechtsche Kerk slegts een handjevol menschen is, en menschen, die in dit geschrift zonder eenige reden met allerhande smaad- en scheld-woorden, overloden worden.

Laaten die van Utrecht in klein getal zijn, ten opzichte van de geheele Catholijke waereld; daar twijfelt niemand aan. Dat nu de waarheid en de verlichting, en in sommige gevallen de waare Kerk onder dat kleine getal kan berusten (e), dit blijkt niet alleen duidelijk

(e) De Kerk van Jeruzalem was in haar begin en voor de bekeering der Heidenen, zonder tegenpraak de waare Kerk, hoewel, zelfs ten opzichte van de Sijnagoog, zeer klein in getal. Maar men dient optemerken, dat de Christenen, die dezelve uitmaakten, zig van de gemeenschap met de Sijnagoog, gelijk klaar te zien is, uit de werken der Apostelen, nog niet hadden afgescheiden: zo dat dit bijzonder geval, geen inbreuk maakt op de Algemeene regel, die zegt, dat men met de groote hoop in gemeenschap moet zijn: 't geen niet zo algemeen waar is, als 't het geloof of de zeden geld.

Aanteekening van den Franschen Vertaaler.

lijk uit den aart van deeze Maatschappij; maar 't is daarenboven door het gezach der Oudvaders, en der Kerkvergaderingen bevestigd. Maar dat zij, om dat hun getal klein is. daarom den naam zouden verdienen van *Ondankbaare kinderen, ontaartte broeders, wederspannige ledemaaten, kwaade schaapen, die hunnen harder ontvlugten, hardnekkige aanhangers van eene partij, muitzieken, uit hun Vaderland gebannen lieden, landloopers, door de eene en andere Mogentheid uit 't land gejaagd, opgeschorte harders, onbevoegde Priesters, heiligschendige Kanonniken, ingedrongen Bisschoppen*; en dat alles enkel om dat zij standvastig gebleeven zijn, in een gevoelen, dat hun 't meest met de waarheid overeen schijnt te koomen, en zig beroepen hebben van eene veroordeeling, die om geene reden voor wettig kan gehouden worden: dit strijd met het gezond verstand en met de reden; zo wel als te zeggen gelijk de *Geschiedschrijver* doet, dat zij, die 't geen hij een' *wederspannige zot* noemt, voorstaan, *donke leeken, losbandige geestelijken, verleide harders, laatstunkende Professooren* zijn. Al bouwde men zelfs op een valschen grond, zoude 't onmogelijk zijn zo veele kwalijkgeplaatte dingen te zeggen, als er in dit afdeelsel voorkoomen. Men zal dus niet verwonderd zijn, als men leest, dat de Graaf van *Trautmansdorf*, in zijne Verhandeling over de Verdraagzaamheid, het Vaandel van scheuring en van opstand tegen den Paus ontroid heeft, dat hij de Catholijke Kerken tegen hem in 't harnas gejaagd, en aangespoord heeft om ten zijnen opzichte de heilige banden van gehoorzaamheid, onderwerping en eerbied van een te rukken. Die het boek van den Graaf

van *Trautmansdorf* en vooral zijnen inborst kent, 't welk de Schrijver der *Overweegingen* zelf erkent vol opregtheid te zijn, zal kunnen zeggen of deeze de grondbeginsels en inzigten zijn van dien uitmuntenden Jongeling, wiens hoedaanigheid van leerling der *Zola's* en *Tamburini's*, niet dan eene onsterfelijke eer aan die beroemde Profesoren kan aanbrengen. Die weet hoe geleerd en teffens vroom, godsdienstig en gehegt hij is aan 't hoofd der Kerke, zal niet begrijpen, hoe men met zo weinig billijkheid van zijne schriften heeft kunnen spreken, waarin hij, terwijl hij den toestand van die van Utrecht beklaagt, en de onbermhartigheid beweent van die hen veroordeeld hebben, verre van den standtaart van oproer te planten, alleen het geroep van den Godsdienst bevordert, en 't verlangen der volmaakte Christenen uitdrukt (*f*).

In

(*f*) De misdaad van den Graaf van *Trautmansdorf*, in de oogen dier gewaande ijveraars, is de handelwijze vol zagzinnigheid en liefde, die de Kerk eertijds, omtrent de Donatisten, die nogthans openbaare Ketters waren, gehouden heeft, vergeleeken met het onbermhartig en streng gedrag, dat het Roomsche Hof thans houdt ten opzichte van die van Utrecht, die van geen ketterij beschuldigt zijn. De vergelijking moet vooral die geenen treffen, die een recht denkbeeld hebben van 't bestuur der Kerke. Maar is zij niet juist en regtaartig? En zou men 't niet tot andere gevallen kunnen uitsprekken, waarin de Kerk en 't Hof van Rome zelf, geheel anders gehandeld hebben, dan cit Hof thans doet? Is de scheuring der Grieken zelve geen bewijs, dat men, in de bezwaarendste gevallen, niet altijd met die overdreevene strengheid is te werk gegaan, die men tegenwoordig te werk stelt, om een zaak uit zijn geheel te brengen, die men in andere tijden op 't stond, in der minne zou geschikt hebben, daar men op de toestemming van eene der twistende partijen staat konde maaken. Zie *Maimbourg Hist. au grand schisme des Grecs*.

In de *zevende overweeging*, geeft men voor, als of men over de zaak tusſchen Rome en Utrecht als tusſchen twee gelijke partijën reeds werkelijk in onderhandeling was. Hoe, zegt men, kan een Biſſchop, die 't altijd met Rome gehouden heeft, zig voor Utrecht verklaaren, en zo veele plegtige acten tegen die Kerk uitgegeeven verwerpen, zonder zig wel onderrigt te hebben van de ſtaat des geſchils, zonder alle de gebeurtenisſen bewaarheid te hebben, zonder alle de Biſſchoppen, die 't met den Paus houden, en den Paus zelven, over den grond der uitgesproken veroordeelingen ondervraagd te hebben?

Deeze aanmerking konde in alle andere gevallen goed zijn, maar niet in 't geval door den *Gefchilſchrijver* voorgesteld. Hij ſchrijft aan een' Biſſchop, aan wien men gevraagd heeft, of aan wien hij onderſteld dat men gevraagd hebbe Brieven van gemeenſchap aan de Catholijken van Utrecht. Nu met Brieven van gemeenſchap te ſchrijven aan een Apellant, zo lang zijn proces en zijn Appel duuren, verklaart men zig juist niet vóór hem en tegen zijne partij. Men kan zelfs zijn zijde kiezen, indien men overtuigd is, dat zijne vorderingen redelijk zijn, zonder dat daaruit eenige wanorder, of wederspanningheid zoude ontſtaan; daar men eene verdere uitspraak afwagt en geen menſchelijk gezag de kragt heeft, om 't verſtand, door de rede begeleid, het ééne gevoelen boven het ander te doen omhelzen. Wij hebben boven reeds gezegd, en men mag het wel herhaalen, dat de Biſſchop, die met Utrecht in gemeenſchap is, zig niet tot Rechter van 't geſchil opwerpt, maar ſlegts, zo veel in hem is, de eenheid der Kerke liever onge-

schonden wil bewaaren, dan zig zonder eenige beweegreden, van een deel goede Catholijken afscheiden.

Laatste overweeging. Rome heeft zedert zo veele jaaren de Kerk van Utrecht in den ban gedaan. Het grootste getal Bisschoppen, is op Rome's zijde. Die van Utrecht stemmen zelve toe dat de gelovigen van deeze partij, die zig van hun afgescheiden hebben, al sterven zij in dien staat, zalig kunnen worden. Rome denkt zo niet over die van Utrecht. Is 't dan niet veiliger zig met de meerderheid aan de zijde van den Paus te houden, als met het kleine getal door de meerderheid veroordeeld te worden?

Indien dit het groote bewijs van Utrechts bestrijden is, gelijk de Schrijver schijnt te gelooven, dan heeft de Hollandsche Kerk, dien aangaande zeer weinig te vreezen. Wat Rome ook mooge denken van deszelfs veroordeelingen, banbrieven, en van hunne uitwerkingen en gevolgen, de zaak is nog niet genoeg opgehelderd, om ze als onbetwistbaar te kunnen beschouwen. Ware dit zo, dan zoude er geen partij meer op de zijde van die van Utrecht zijn. Maar juist, om dat de zaak nog zo duidelijk niet is, of ten minsten om dat dit nog bewezen moest worden, is hetzelfde te onderstellen, gelijk de Geschiedschrijver doet, eene *onderstelling van 't geen in geschil is*. Zo men de grondregel vasthoudt, dat iemand onwettiglijk door den Paus veroordeeld (gelijk wij uit de Kerkelijke Geschiedenis leezen, dat indedaad aan veelen gebeurd is) en diensvolgens door de Algemeene Kerk, kan vrijgesproken worden: indien men toestaat, dat de uitwerking van een vonnis door een volgens de

re-

regels er tusſchen gekoomen appel opgeſchort word: Indien men erkent dat veelen, gelijk wij hierboven gezien hebben, van den Paus en zijne gemeenſchap zijn afgeſneden, en dit niettegenſtaande, nog buiten de gemeenſchap der Kerke geſlooten, nog voor ſcheur-maakers verklaard zijn; op welke grond zoude Rome dan willen beweeran, dat men in de gemeenſchap van Utrecht noodzaakelijk moet verlooren gaan? Om dit te kunnen beweeran, ware het noodig, dat de gemeenſchap van Utrecht van die der Algemeene Kerk verſchilde, en dat men zig met de eene niet konde vereenigen, zonder zig van de andere aſteſcheiden. Maar daar deeze onderſtellingen niet aanneemelijk zijn en integendeel die van Utrecht zo veel van hun afhangt, zelfs met den Paus gemeenſchap houden en de Biſchoppen die hunne vrienden zijn, aan den Paus verknogt en vol eerbied voor hem zijn, zig ſlegts vergenoegende met in een zaak, die enkel 't gevoelen betreft, en waar een appel tusſchen beide is gekoomen, in zijne uitſpraak niet te beruſten, zo verdwijnt de geheele ſchim van die zogenaamde grootere veiligheid; terwijl het zeker en onwrikbaar blijft, dat de gemeenſchap met de Kerk van Utrecht, met die van de Algemeene Kerk, het middelpunt der zaligheid, niet onbetaanbaar is. Zo hier eenige twijfel overbleef, zoude het over de zaligheid van die geenan zijn, die den band der Catholijke eenheid verbreeken, en de vooſchriften van 't Evangelie en van de Chriſtelijke liefde hebben willen verſmaden, liever dan dat dierbaar pand, geduurende den tijd des geſchils, getrouw te bewaaren. Maar wij willen aan onze tegenſtreevers 't voorbeeld niet geeven van die geest van

verbittering, die hen maar al te zeer bezielt. Verge-
noegen wij ons het gedrag der verstandigste en ver-
ligte Catholijken, ten opzichte van de Kerk van
Utrecht, geregtvaardigd, en aan de zo weinig met
de reden strookende *overweegingen* van onzen Schrij-
ver, eenige aanmerkingen tegengefeld te hebben. Nu
moeten wij een vlugtig oog staan op zijne *Verkorte
Geschiedenis der scheuring van de nieuwe Utrechtsche
Kerk*.

Deezen titel voert het tweede deel van dit werkje,
waarin, na ontvouwd te hebben den oorsprong dier
Kerk in de 7de Eeuw, haare trapgewijze vorderin-
gen; haare verheffing tot Hoofdkerk in 1559, door
Paulus den IV, die haar de Bisdommen van *Haar-
lem, Leeuwaarden, Deventer, Middelburg* en *Gronin-
gen* onderwierp; haare bijna volkoomene versstrooijing
omtrent het einde dier zelfde Eeuw, door de invoe-
ring in die gewesten, van de leer van *Calvin*, en het
zenden van verscheiden Apostoliesche Stedehonders
agtervolgens door Rome gedaan, om gelijk zulks in
de landen van zending gebruikelijk is, voor de nog
overgebleevene Catholijken te zorgen; men eindelijk
het tijdstip bereikt van 't Stedehouderschap van *Joan-
nes van Neerkasfel*, Bisshop van Castorien, onder
welke, zegt onze *Geschiedschrijver*, die nu *Geschied-
schrijver* word, de Janfenisterij met volle zeilen in
Holland inliep, en er de diepste wortelen schoot.

Elk een kan zig verbeelden, hoe men hier melding
maakt van den Bisshop van Yperen. Maar 't geene
stuit, is eenen *Arnaud, du Vaucel, Gerberon, Quesnel*,
als *afvallige Geestelijken, gebannen Kerkelijken, hard-
nekkige wederstreevers van de leerstellige beslissingen der*
Ker-

Kerke, van de Apostoliesche besluiten der Heilige Stoel, van de Catholijke beveelen hunner Vorsten te zien brandmerken. Zij waren het, zo men den Geschiedschrijver geloofd, die, door hunne kwade leeringen, en verleidende schriften, de goede Catholijken bedierven, en de zaaden wierpen van eene verdeeldheid, die vervolgens op eene openbaare scheuring uitliep enz. In hoe verre vergeeten partijdige en met vooroordeelen doordrongen Schrijvers, de Christelijke liefde niet! Er kan gewis geen wanstaltiger en ongetrouwer bericht dan dit gezien worden. Ik zeg, *wanstaltig*, om dat het Roomsche Hof zelve, in geene der stukken, die het in 't ligt gegeven heeft, zig zo uitlaat, ten opzichte van personen in den schoot der Catholijke eenheid afgestorven, en die door hunne geleerdheid en godtvrugt, de achting en eerbied van hunne vijanden zelve, tot zig hebben getrokken. Het kan ook niet *ongetrouwer* zijn, wijl, al houdt men de schim van de Jansenisterij voor iets wezentlijks, en al weet men aan dit willekeurig en grillig uitgedagt woord een zin te geeven, alle de werken van die groote mannen, verscheidemaalen, ten spijt der kabaal, gedrukt en herdrukt, en in alle handen zijnde, een onwrikbaar bewijs opleveren, zo van de deugdelijkheid hunner leer, als van de goede trouw en opregtheid, waarmede zij een gevoelen hebben staande gehouden, dat hun 't meest met de waarheid overeenkomstig schein, en dat nimmer door de Algemeene Kerk voor valsch erkend is. En wat zou men erger kunnen zeggen van *Luther*, van *Calvin*, en van alle de andere? Neen! de Geschiedschrijver zegge niet 't geen de H. Stoel niet gezegd heeft; hij eerbiedige de nage-

dagtenis dier beroemde Schrijvers, en vergenoege zig voor 't meest te bemerken, dat zij, overtuigd van de waarheid hunner gevoelens, het zo wel in hunne schriften ontvouwd hebben, dat zij veele perfoonen, en geheele Kerken hebben overgehaald, om hun gevoelens te omhelzen.

In zijn verhaal van de dood van den Hr. *Neercassel*; van de weigering die Rome deed, van hem in den perfoon van eenen zekeren *van Heusen*, een opvolger te geven, dien hij verlangde; van de verkiezing van *Petrus Codde*, Aartsbisfchop van Sebaste, tot Apostoliefche Stedehouder, in dit alles is niets merkwaardigs. Alleenlijk verdient onze aanmerking 't geen hij van deeze laatste zegt, te weten, dat hij uit de Vergadering van 't Oratorie getrokken wierd, dat hij er 't venijn had ingezoogen, daar veelen van die Heeren ten allen tijde mede doortrokken zijn geweest. Hij laakt ten uiterften de weigering door de Hr. *Codde* gedaan, om het *Formulier van Alexander VII.* te onderteekenen, dat hij zo maar eenvoudig in eene rang plaatst met de *Geloofsbegrippen van Niceën, van Constantinopolen, en van Trenten*, en eindelijk met het *Formulier van Adrianus*, als ware de zaak van *Janfenius*, bij de fcheuring van *Photius* te vergelijken. De Gefchiedfchrijver vergroot niet minder de befchuldigungen tegen den Bisfchop van Sebaste ingebracht: Het fchijnt ook dat hij 't eerste vonnis, van de vergadering ter voortplanting des Geloofs, waardoor hij onfchuldig verklaard wierd, eenigzins afkeurt, en na een ongunftige melding gemaakt te hebben van zijne verdedigfchriften, en *Baius* met *Janfenius* te hebben verwisfeld, komt hij met de veroordeeling voor den dag,

dag, van den 7 Mei 1702, waarin de Hr. *Codde* op-
geſchort, en *Theodorus de Kock*, enkel Pastoor te Lei-
den, voor Apostolieſche Stedehouder verkooren word.

De Geſchiedſchrijver speelt vervolgens den rol van
Kerkelijk Regtsgeleerde, of zelfs regelregt die van
Rechter; en zonder de zaaken te onderzoeken, zon-
der de redenen te wikken, zonder eenige beginselen
tot grondſlag van zijne rechterlijke uitspraak te leggen,
geeft hij de Capittels van Utrecht en van Haarlem,
met die der vier andere Biſdommen aan deeze hoofd-
kerk ondergeſchikt op, als reeds een Eeuw voor dit
tijdstip vernietigd. Indien wij niet te kies waren om
in deeze zaak verdagte Schrijvers aantehaalen, zouden
wij kunnen doen zien, volgens den Hr. *Hoyneck* (g),
dat die Capittels nimmer uitgedooft of vernietigd
zijn, en dat zij ten allen tijde, naar de omſtandighe-
den zulks toelieten, hun recht uitgeoeffend, en nim-
mer

(g) *Hiſt. Eccl. Ultraj.* p. 100, 103 & ſeq. Zie ook de volgende
boeken: *Aſſertio juris Eccleſiæ Metropolitanæ Ultrajeſtinæ Romano-
Catholicæ, adverſus quosdam, qui eam, ad inſtar Eccleſiarum per Inſi-
delium perſecutiones deſtruendarum, jure priſtino penitus excidiſſe exiſti-
mant per J. C. E. J. U. Licent. ejusdem Eccleſiæ Canonicum. Del-
phis, typis Henrici Rhenani, 1703, in 4to. pag. 72. Defenſio Eccleſiæ
Ultrajeſtinæ, ejusque ſtatûs ac jurium &c., Contra ſiſtiones Ampl. D.
Cornelii Pauli Hoyneck a Papendrecht, in libro cui titulus: Eccleſ. Ul-
trajeſt. Hiſtoria &c. par J. C. Eikelium J. U. L. Cap. Metrop. De-
canum. Amſtelodami apud Nic. Potgieter 1728, in 4to. pag. 532. Traſt.
Hiſt. I. de Capitulo Cathedrali Eccleſiæ Metrop. Ultrajeſtinæ, Contra
Hiſt. editam à D. Hoyneck, Auſtore Nic. Broedersen Capituli Ultrajeſtini
Canonico, & Paſtore Delphis. Delph. apud Bernardum van Holzen
1729. Item Traſt II, III & IV. — „Memoire pour l'Egliſe et le
„Clergé d'Utrecht” in 4to. — „Juſtification du droit des Chapitres
„de l'Egliſe Catholique des Provinces Unies”, in 12°, 1720.*

mer hun rechtsgebied verlooren hebben; dat zij ten allen tijde door Bisschoppen als in weezen zijnde erkend zijn, en enkel en alleen om vreemde inzigten fomtijds den naam van *Vicariaat*, zonder hunne rechten te verzaaken, hebben aangenoomen. Maar zo men den Geschiedschrijver van deeze Kerk, die ondertusfchen ten voordeele van 't Hof van Rome geschreeven heeft, geen geloof wil geeven, kan men egter niet ontkennen, dat het Capittel van Utrecht, in veele stukken aan den Paus zelven toegezonden, den titel van Capittel aangenoomen, en de Pausfelijke Nuncius, de Hr. *Busfi*, hoe een tegenstreeven hij ook ware van den zaak der Utrechtenaaren, egter in zijne gedrukte brieven, en dat voor de vooroordeeling van den Aartsbisschop van Sebaste, hunne Capittels als aanweezig erkend hebbe.

De Historieschrijver onthoude zig derhalven, van met gezach dergelijke beslissingen uittespreken; hij erkenne, dat de Capittels met alle haare rechten bestonden en zig voortplantten door middel van Priesters, die het Collegie van 't Vicariaat uitmaakten; dat zij hun rechtsgebied volledig uitoeffenden, toen, gelijk hij verhaalt, de Vergadering van de voortplanting des Geloofs en naderhand de Paus, eensklaps, zonder eenigen vorm van rechtspleeging, ze voor vervallen wilden verklaard hebben, en hun op straffe van den Kerkelijken ban, de uitoeffening van rechtsgebied, die hun toekwam wilden opzeggen.

Even zo onregelmatig vonnis kon geen andere gevolgen hebben, dan 't gehad heeft. De Geschiedschrijver verwondere zig dan niet meer, nog verzende de geene waarvan hij spreekt tot de Sectarissen,

om van hun de gehoorzaamheid te leeren, indien de Capittels, of de Kanonniken leden derzelven, zig van een dusdaadig besluit beriepen, hoopende eenen beter onderrigten Paus aantetreffen; indien de vier Vicarissen, die de Hr. *Codde* had gelaaten, om, gedurende zijn afzijn, 't Bisdом te bestieren, hunnen post niet hebben verlaaten, en daarentegen van 's Lands Overheid verwierven, dat er de waarneeming van aan den Hr. *Kok* wierd opgezegd; indien de Catholijken der Vereenigde Gewesten den terugkomst van den Hr. *Codde* bewerkten, en hem, niettegenstaande, eenen brief van de bovengemelde Vergadering, aan eenen naamloozen Zendeling geschreeven, en een nieuw Brevet, waarin men beval aan niemand dan aan den Provicaris *Kok* te gehoorzaamen, voor hunnen Opperharder erkenden.

Hij verwondere zig veeleer, dat de Vergadering van Geloofsonderzoek, door een besluit van den 3 April 1704, den Aartsbischof van Sebaste geheel van zijn post ontzet hebbe. dat zij zijne verdedigfschriften door alle de beroemdste Godgeleerden goedgekeurd, hebbe gewraakt en veroordeeld, dat die Kerkvoogd 't bestier zijner Kerke niet weder hervat, en liever gekoozen hebbe, zonder egter zijne Rechten afteftaan, als een enkel ampteloos perfoon te Utrecht te leven; eindelijk, dat het Roomsche Hof, door eene voorbeeldelooze onbarmhartigheid, na hem, in zijne laatste levensdagen, door lastige aanzoeken gekweld te hebben, nog daarenboven zijn lijk ontëerd hebbe, met hem der Kerkelijke begraavenisse onwaardig te verklaren. Dat zijn wel vreemder zaaken, dan een redelijk Appel van een onregelmatig vonnis.

Maar

Maar 't is raadzaam den Schrijver eenvoudiglijk tot het einde van dit kort begrip te volgen, om de draad van 't verhaal niet aftebreeken; en als deeze ten einde is, zullen wij in 't kort onder 't oog van den Leezer brengen, de voornaamste punten waarop men zijne aandacht moet vestigen, om van 't gebrek aan goede trouw en van de verblindheid van die de partij van Rome houden, een denkbeeld te krijgen.

Na de dood van den Hr. *Codde*, wierd de Provicaris *de Kock*, die uit de Vereenigde Nederlanden gebannen was, naar Rome geroepen, waar men hem met ampten en Kerkelijke bedieningen overlaadde. *Clemens* de XI. stelde in zijn plaats *Gerardus Potcamp*, een man geheel aan de nieuwe secte, die men *Jansenisten* noemt, verkogt. Maar de dood, die hem bij tijds overviel, herstelde die misvatting. Dit zijn de eigen woorden van den Schrijver. Maar wiens misvatting? Zeker niet die van *Potcamp*, die met het Stedehouderschap te bekoomen er geene beging, 't was dan eene misvatting van den onfeilbaaren Paus. *Potcamp* stierf, en om die reden, berokkende hij geen grootere onheilen, gelijk hij hadt kunnen doen.

De Capittels van Utrecht en van Haarlem kiezen drie *Provicarissen*, en bieden den Nuncius *Busfi* eene lijst aan van voorwerpen, uit welken een nieuw Kerkvoogd moest verkooren worden. De Nuncius, deeze lijst aanneemende, erkent hun recht van voorstellen. De Paus verwerpt de lijst van Provicarissen door de Capittels gemaakt; en verkiest *Adam Damen*, Kanunnik van Keulen, die op de lijst niet stond. De Capittels altijd gemagtigd, door de besluiten der Staaten van Holland, die hunne rechten erkennen, weigeren hem

hem te erkennen, zo wel als zijnen opvolger *Joannes Bijleveld*.

De Capittels houden zig onwrikbaar aan de uitoefening van hun rechtsgebied: Rome verdubbelt haare Decreeten, veroordeelingen, en Kerkelijke straffen, en wil dat men de Capittels als hersfenschimmig, vernietigd, en niet meer bestaande beschouwe. Deeze be-roepen zig plegtig van den Bulle *Unigenitus* en van alle de stappen van den H. Stoel tegen hen gedaan, en gaan voort met zig in 't bezit van alle de door hen voorheen uitgeoeffende rechten te handhaaven, als ook van alle die, volgens 't gevoelen van alle Kerkelijke rechtsgeleerden, aan de Capittels der Hoofdkerken, gedurende 't openstaan van den Bischooppelijken Stoel, en als de toevlugt tot de H. Stoel belemmerd is, toebehooren. Eenige Bischoppen begunstigen hunne vorderingen, en leenen zig om, op hunne *Zendbrieven*, voorwerpen tot Priesters te wijden.

Die Kanunniken willen zig eindelijk een Bischop verzorgen, welks benoeming zij zig aanmaatigen. Zij kundigen aan, dat zij er de verkiezing van zullen doen, en doen ze indedaad in den persoon van *Corn. Steenoven*, die gewijd werd door den Hr. *Varlet*, opgezegde, opgeschortte, onbevogde, met den ban geslaagene, Heiligchendige Bischop van *Ascalon*, bijgestaan door twee Kanunniken, door onwaardige handen, met misdadige plegtigheden enz. — Rome verklaart, de verkiezing van *Corn. Steenoven*, ongeoorlooft, en zijne wijding vervloekelijk: men schort hem op, en slaat hem, nevens alle zijne aanhangers, met den Kerkelijken ban. Hij word ziek en sterft; en dit gebeurt,

om dat God er een schitterende wraak over wilde nemen. Men verkiest in zijne plaats *Cornelis Barchman Wuijters*. Dezelfde Bisfchop wijdt hem: dezelfde Paus veroordeelt hem en slaat hem in den ban: eenige Bisfchoppen en eenige Kerken houden met hem gemeenschap. Hij sterft eindelijk ook, en *Theodorus van der Kroon* word met dezelfde plegtigheden ingehuldigd. *Clemens de XII.* fchiet zijne blikfems tegen hem uit. Hij beroept zig op den eerstkoomende algemeene Kerkvergadering, en zend zijne Acte van Appel aan den Cardinaal Aartsbisfchop van *Mechelen*.

Th. van der Kroon heeft voor opvolger eenen zekeren *Joannes Petrus Meindarts*. Deeze word op dezelfde wijze gewijd, en Rome handelt hem even als zijne Voorzaaten. Zij noemt hem eenen *Verleider*, een' *listigen Wolf*, een *Zoon der boosheid*, en zijne begunftigers, eene *heffe van verworpen zielen*. De Gefchiedfchrijver voegt er op eigen gezach bij, dat hij eenen *oproerigen en bedriegelijken* brief in 't ligt zond, en zijn best deed om den *Rok* zonder raad van *Christus* te fcheuren.

Den Bisfchop van *Ascalon* dood zijnde, was de Hr. *Meindarts*, die alleen was gebleeven, bedagt, om den openftaande Stoel van Haarlem te vervullen, waartoe hij, als Bisfchoppen benoemde, eerst *Jeronimus de Bok*, vervolgens na de dood van deezen *Joannes van Stiphout*, welken beiden hij zelf de Bisfchoppelijke wijding gaf. Rome bleef niet in gebreke ze allen te veroordeelen, en vaardigde, volgens de bekentenis van den Gefchiedfchrijver zelven brevetten af vol van *strengheid*, in weerwil van de nederige brieven, door welken deeze Bisfchoppen hunne verkie-

kiezing aan den H. Vader mededeelden, in weerwil van de onderwerping, waarmede zij er de bevestiging van verzógtén, in weerwil van 't Appel, dat zij met zo veel standvastigheid, als zédigheid, van de tegen hen uitgebragtte vonnissen tekenden, in weerwil van de plegtige belijdenis, en de betuigingen door hen gedaan, van gehoorzaamheid aan de Kerke en aan haar Opperhoofd, midden in de nog hangende geschillen. De Arianen, zegt onze Geschiedschrijver, de Nestorianen enz. deden ook diergelijke betuigingen, en wierden egter van de hand gewezen. Maar 't zij ons geóorloofd hem te vraagen, wat tog de zaak van Utrecht, met die, door algemeene Kerkvergaderingen en door de geheele Kerk veroordeelde en gedoemde Ketterijen gemeen hebbe (*h*)?

In 1748 ving men eene onderhandeling aan, tot bijlegging der geschillen. Tot dit einde wierd er eene bijeenkomst van Kardinaalen benoemd. De groote Paus *Benedictus XIV.* vergat, volgens 't zeggen van den Geschiedschrijver, uit liefde voor de vrede, zijne regtma-

(*h*) Aan hoeveelde hoonende zwetzers zou de Kerk van Utrecht dezelfde vraag niet kunnen doen! 't Ware altoos wel billijk, dat de Heeren *J. Stafford* en *J. C.* welker taal zo zeer met die van *Exjeshit Mozzi* overeenkoomt, zig bij hun voegden om er op te antwoorden. Maar wat zoude er van hunne *Geschildbrieyen*, van hunne *Waarschouwingen*, van hunne *Aanmerkingen* enz. overblijven, indien zij, in de onmogelijkheid om zulks te doen, verplicht wierden alle die plaatten er afteknijden, waarin zij een gedeelte voor 't geheel, en de schaduw voor de wezentlijkheid geeven, met aan de Algemeene Kerk toetseschrijven vonnissen, die de Paus, Rechter en Partij in zijn' eigen zaak, heeft uitgesproken, en de lasteringen der Jesuiten tegen de gewaande Janseuisten, voor ketterijen van de Hollandsehe Cleresie uitleventen.

Aantekening van den Vertaaler.

D

matigfte vorderingen, en de geheiligfte rechten van zijnen stoel. Maar er wierd niets beflooten, om dat de Hollandfche Janfenisten, gelijk zij, in 't decreet van dien bijeenkomst, genoemd worden, 't Formulier van *Alexander VII.* niet wilden onderteekenen, nog zig onderwerpen aan de Bulle *Unigenitus*; eene zaak, zegt de Hiftoriefchrijver op eene gezachvoerende toon, waarvan 't den Paus zelven *niet eens in de gedagten kon koomen, hen te ontfiaan, daar 't op onfeilbaare, onhervormbaare, algemeen aangenoome* enz. *befliffingen van geloofsfukken aankwam.*

De onderhandelingen wierden kort daarna weder hervat, maar te vergeefs; om dat die van Utrecht, behalven de andere redenen, waarom zij weigerden te onderteekenen, nog opzettelijke beveelen van den Staaten, aanhaalden, uit kragt van welken zij zig tot die fap niet konden leenen.

Het Capittel van Utrecht bied eene Catholijke geloofsbelijdenis aan. Men bied van wegens die Kerk aan het onderteekenen van 't geloofs-formulier van *Pius IV.*, en 't aanneemen van 't befluit door de Algemeene Kerkvergadering van Florencen gemaakt, wegens de Opperhoofdigheid van den Paus; maar alles te vergeefs, om dat de Paus, daar zij 't Formulier van *Alexander VII.* weigerden te onderschrijven, onverbiddelijk was, en als bedriegelijk en gevaarlijk befchouwde, alle de aanbiedingen, die tot 't fluiten van een vergelijk gedaan wierden.

De Kerk van Holland zig dan alleen, en aan zigzelve overgelaaten vindende, hield zig met haare eigen behoeften bezig, en was op middelen bedagt om haar beftaan te verzeekeren. De Heer *Meindarts* oordeelde het

het raadzaam den Stoel van Deventer vervullen, gelijk hij dien van Haarlem gedaan had, en benoemde daartoe tot Bifchop, *Bartholomeus Bijeveld*. Hij roept vervolgens een Provinciaale Vergadering bijeen, waarin alle, Bifchoppen; Kanunniken, Pastoors, als rechters zitten. Men geeft van deeze Vergadering aan den Paus kennis; men vraagt er hem de bevestiging van, en men zendt affchriften van de Aften aan verſcheiden Bifchoppen.

Rome verwerpt alles met de grootſte hardigheid; zo dat de Gefchiedſchrijver zig bedient van de bittere klagten van dat Hof, om te bewijzen dat de meesters van den onnozelen Jongeling (de Graaf van *Trautmansdorf*) een leelijk misbruik maaken van zijne ligtgeloovigheid, en hem zo in de grondregels der Pauſen, als in de leere der Kerk, zeer ſlegt onderwijzen; en dat, om dat hij in zijne *Verhandeling over de verdraagzaamheid*, heeft verzekerd, dat die Kerkvergadering niet de minſte dwaaling tegen 't regtzinnige geloof bevatte. *Clemens XIII*, wel is waar, heeft ze veroordeeld; maar die geheele lange uitvaaring, die dat brevet behelst, beſchuldigt haar niet van Ketterij, maar van ſcheuring. Nu 't is juist de ſcheuring, daar men van ſpreekt, en die 't voorwerp van 't geſchil is.

De Hr. *Meindarts* ſterft. Men ſtelt in zijn plaats *Michaël Waltherus van Nieuwenhuizen*. De Bifchop van Haarlem wijdt hem, en de Paus doet hem in den ban, gelijk men 't moest verwagten.

De onderhandelingen tot eene bemiddeling beginnen weder. Utrecht wilde wel dat men 't point van 't Formulier ſtilzwijgend voorbijging. Rome handhaaft

hetzelve; en nog *Clemens XIV*, nog *Pius VI*, besluiten iets.

Intuschen valt de dood van den Bischoep van Haarlem voor, zo wel als de verkiezing van zijnen Opvolger, in den Persoon van *Adrianus Broekman*. Men geeft den Paus kennis van deeze verkiezing, die dezelve verwerpt, voor nietig, ijdel, misdaadig, onwettig, heiligschendig verklaart, en ze als zodaanig verbreekt en te niet doet. Dit niettegenstaande, word de verkoorene gewijd, en de kennis die er op nieuw van aan den Paus gegeven word, trekt nieuwe bandbliksems over die Kerk. 't Zelfde gebeurt ten opzigte van den Bischoppelijken Stoel van Deventer. Men stelt in de plaats van de Hr. *Bijerveld*, eenen *Nic. Nellesman*, welks wijding egter met minder gerugt geschied. Men verwittigt er den Paus van, en de gevolgen van deezen stap, zijn insgelijks ruimschoots uitgedeelde Kerkstraffen.

De Geschiedschrijver besluit met een zijner Godspiraaken, den zeer Geleerden *Gaetano van Bresce*, eenen der Schrijvers die tegen *Tamburini* geschreeven hebben, dat voortaan die Bischoppen slegts kunnen aangemerkt worden als *verrotte ledemaaten*, als *afgesneden stukken van 't uitverkooren deel*. Maar hij beklagt zig teffens, dat de Kerk van Utrecht, in afgeleegen landen nieuwe aanhangers vind, hoewel zij volgens hem, zeer weinig in getal zijn, in opzigte der goede Catholijken, die er een afgrijzen van hebben. Hij beklagt z'g, dat de Hooge Schoole van *Sienne* van 't getal haarer aanhangers is, en dat men haar, eene der oudste en beroemdste Hoogeschoolen van Italien, waarfschijnlijk die, waarin de Graaf van *Trautmansdorf*

dorf 't voorwerp zijner klagten, opgekweekt is, zoekt toe te voegen.

Hier eindigt die jammerlijke Geschiedenis.

Nu is 't tijd den Leezer voor oogen te leggen, de hoofdgebreken van deeze verkorte geschiedenis, waarvan wij, om klaarder te zijn, de ontleeding niet hebben willen afbreken. Men heeft gezien, met welke ongetrouwheid, men er de Capittels en Kerken met Rome in geschil, stoutelijk als vergaan en vernietigd durft opgeeven. Men heeft gezien, met welke onbeschaamdheid men er gesproken heeft van eenige Godgeleerde, achtingwaardig door hunne geleerdheid en door hunne schriften niet alleen, maar daarenboven door hun voorbeeldig leven in den schoot der Catholijke gemeenschap. De woorden alleen, die wij met onderscheidende letters, als zijnde de eigen' woorden van den Schrijver deezer geschiedenis, hebben aangehaald, doen genoeg zien, dat hij nog de bloedigste schimpredenen, nog de aanstootelijkste benaamingen, nog de scherpste verwijten gespaard heeft, om lieden te hoonen, wiens eenige misdaad een verschil van gevoelen is, 't welke, al ware het gebrekkig, door redeneringen, en niet door beledigingen moest verbeterd worden.

Men vind ook in de voorvallen, omstandigheden, die of geheel over 't hoofd gezien, of kwaadaardiglijk verdraaid zijn, en die in haar waare daglicht gesteld, 't geheele verhaal een ander voorkoomen zouden geven.

De Geschiedschrijver tot b. v. het beginsel der Hollandsche Kerk opklimmende, en in een om-

standig verhaal tredende van haare trapswijze voortgangen, heeft zig in 't geheel niet verledigt, den bloeienden staat dier Kerk, voor de laatste verdeeldheden, aanteteekenen. Niets verdiende ondertusschen de aandagt meer, dan een overblijffel goede Christenen, die midden in de onlusten, en geweldigste omwentelingen, met gevaar van hun leven, 't onderpand des geloofs bewaard had, en welker leer des te zuiverer was, naarmate zij door hun, nevens de zuiverheid van zeden, met meer zorg bewaard was geworden. De Prelaaten zelven, die 't meest aan 't Roomsche Hof zijn overgegeeven, erkennen de verdiensten van die Kerk, de bloeiendste van alle hunne zendingen. Maar, op dat het woord *overblijffel* niet misleidde, dient men onder 't oog te brengen, dat men in 't Jaar 1701, meer dan 320,000 Catholijken telde, en boven de 460 Priesters (1) in 6 Bisdommen, en 380 Pastorijen verdeeld. Deeze Kerk was dus niet ten eenemaal verstrooid. Zij had geleeden; maar zij had over de vervolging gezegevierd, en grooter luister bekoomen.

't Is waar zij was vervuld met Munnikken, die er veele Pastorijen waarnamen; en men telde onder hen een goed aantal Jesuiten, die hunne magt, in die gewesten, die 't toneel van hunne kuiperijen geworden waren, aanmerkelijk uitgebreid hadden. De Cleresie van 't Land was bij hun gehaat, zonder andere reden, dan

(1) Preface du livre intitulé: *Recueil des temoignages &c. — Histoire abrégée de l'Eglise Metropolitaine d'Utrecht*. Utrecht 1765; in 8vo. Art. 1, 2 en 3. — *Batavia Sacra* &c.

dan om dat zij, voor 't grootste gedeelte, op de Hoogeschoole van Leuven onderweezen, de leer en grondstellingen, die men er onderwees, had ingezoo-gen. Verscheidemaalen hadden zij de waare Kerk-order zoeken omvertewerpen, en 't gezach der Bis-choppen zo veel te besnoeien, als mogelijk was, overtuigd, dat dit het beste middel was, om hunne oogmerken te bereiken. De zaak was reeds tot die hoogte gekoomen, dat men zig met Vonnissen en Decreten moest waapenen, om hunne aanslagen te be-teugelen, en dat er klagten tegen hen tot voor de Rechtbanken van Rome gebragt wierden, alwaar men verscheidemaalen recht verwierf, schoon de uitslag daarvan niet duurzaam was. De Jesuiten maatigden zig in dit land eene buitengewoone onafhankelijkheid aan, waardoor zij niet alleen op 't Rechtsgebied der Bischoppen inbreuk maakten, maar zelfs tegen 't Hoofd van de Kerk scheenen optestaan. De Jesuiten gaven zig uit voor de Bischoppen der Bischoppen, voor lieden, die boven alle gezach en onderwijs ver-heven waren. De Jesuiten beweerden, dat de Hol-landsche Kerk haar uiterlijk aanweezen en Kerkelijk bestuur in de tijd der vervolgingen verlooren had, en tot denzelfden staat was gebragt, als de landen der ongelooovigen. De Jesuiten hadden meermaalen onder gezogte voorwendfels gepoogd, de gewoone harders, buiten bediening te doen stellen; en toen 't onrustige schim der Jansenisterij zig begon te vertoonen, waren de Jesuiten de beschuldigers, of liever de valsche be-tigtters van die Kerk. De Steller van 't kortbegrip der geschiedenis, zegt ons niets van dit alles, niet om dat hij de korthed behartigd, wijl hij, in dat

geval, veel liever zo vee'e haatelijke persoonlijkheden, die hij zig tegen de Jansenisten van onzen tijd veroorlooft, had kunnen agterlaten; maar met oogmerk om de waarheid te vernommen, en zijne Lezers te verschalken. 't Zijn tog onbetwistbaare daadzaken; zaaken, door 't gezag der onpartijdigste getuigen, in 't holderste dagligt gesteld: zaaken die men niet kan verbergen, om dat zij voor aller oogen zijn voorgevallen. Er is eene geschiedkundige verhandeling, *De Actis Jesuitarum in foederato Belgio &c.*, Auctore Nicol. Brodersen &c., te Utrecht gedrukt in 1763. Men heeft de brieven der Aartsbisdommen Sasbold en Royenius, welker eerste van Utrechts tegenpartij, zelve steeds voor een man van een heilig leven is aangezien. Men heeft de Geschiedenis van den Hr. Hoyneck, die op dit stuk duidelijk is, en die ondertusschen om de belangen van Rome te bevorderen de pen heeft gevoerd. Men heeft een *klare bericht* (een handschrift) van de *Hollandische zendingen*, door een zekeren *Vader Pierre de la Mere de Dieu*, ongeschosiden Carmeliet, en door hem naar Rome gezonden, op dat er niet de minste agterdocht zoude vallen over de waarheid van 't geen daarin vermeld word. En, dat meer is, men heeft de Bullen van Rome, men heeft de egte stukken, waarin, van de aanslagen der Jesuiten en van de kwellingen, welke die van Utrecht, van den kant dier Munniken hebben moeten lijden, melding gemaakt word. Men vind die stukken in het boek, dat den titel voert: *Defensio Ecclesiae Ultrajectinae*. Amstelodami apud Nic. Potgieter, 1738.

Er steekt geen mindere kwaadwilligheid in 't stilzwijgen, gelijk men in 't kortbegrip doet, van den naam en hoedaanigheid van *Aartsbisshop van Utrecht*, welke de gewoone Opperharders dier Kerke, die door de Cieressie verkooren waren, altijd behouden, en somwijle opentlijk gevoerd hebben, hoewel zij meesttijds genoodzaakt waren, eenen anderen titel aanteneemen, en onder dien van een' of andere vreemde Kerk de wijding te ontfangen. Haare vijanden zouden ongewijfelt wel blijde zijn, indien zij een *vak* in den reeks en opvolging dier Kerkelijke bedienaaren konden aantoonen; maar de onmogelijkheid om zulks te beweeën springt te zeer in 't oog. De Pausen zelve hebben hun den titel van Aartsbisshoppen van Utrecht gegeven, met de magt om er, als zij 't goedvonden, gebruik van te maaken, en verscheide harders dier Kerke, hebben er indedaad, ten koste van hunne vrijheid, gebruik van gemaakt (*k*). Het Apostoliesch Stedehouderschap, moet als een voorrecht, dat bij de hoedaanigheid en den titel van gewoone harder gevoegd is, en niet als dien titel uitsluitende, beschouwd worden, 't Is van zeer groot belang, die grondbeginsels te onthouden, om zig regtschaapen' denkbeelden van den Staat dier Kerke te vormen.

De Schrijver van de verkorte geschiedenis, gaat vervolgens altijd op dezelfde wijze voort. Hij verhaalt dat de Janfenisterij in Holland indrong; maar hij bepaalt niet, nog toont niet aan, waarin zij bestond. Hij valt de nagedagtenis van den Hr. *Neerkas-*

(*k*) *Batavia Sacra*, Part. II. pag. 50.

kasfel aan; maar hij zegt niets van de hoogagting dien *Innocentius XI.* hem toedroeg, nog van den prijs waarop die Paus zijne leer stelde. Hij verhaalt de ongenade waarin de Hr. *Codde* viel; maar hij laat daar, de aanzoeken, die hem te Rome gedaan wierden, om grondregels aantenemen strijdig met die hem de rede scheen voorteschrijven. Hij laat daar, te doen opmerken, dat de beschuldigingen van Jansenisterij, geen invloed hadden, gedurende het Pausdom van *Innocentius XI.* en een goed gedeelte van dat van *Innocentius XII.*, en dat zij eerst gehoord wierden, toen, na de dood der Cardinaalen *Colonna* en *Casinate*, de Cabaal zegevierde en de Partij der Jesuiten sterker wierd. Indien de Geschiedschrijver had opgemerkt, dat de Jansenisterij, gelijk de Godgeleerde Faculteit van Leuven ze zeer wel bepaald heeft, de misdaad is van allen die geen misdaad hebben *Crimen est omnium nullum Crimen habentium*: Indien hij had doen zien, gelijk 't zijn pligt was, dat die geheele gewaande Ketterij, 't werk der Jesuiten was, die onder den naam van Jansenisterij, niets anders vervolgden dan de gezonde en oude Kerkleer, die met hunne belangens weinig overeenkwam: Indien hij verhaalt had, dat 't geen men van de zogenaamde Jansenisten, inzonderheid van den Hr. *Codde* meer dan van iemand anders vorderde, was, de onfeilbaarheid van den Paus te erkennen; had hij zijn eerste vonnis van veroordeeling onder die gedaante niet kunnen te voorschijn brengen, die hij aan 't zelfe geeft, nog er zijn voordeel mede kunnen doen, om den lof van alle de andere handelingen van Rome uittebazuin.

Et

Er zijn nog in elk dier rechtsplegingen, en in elke bijzondere daad, vrij wat omstandigheden, die moesten opgehaald worden. Het besluit van de Vergadering tot voortplanting des Geloofs, van den 25 September 1699, tegen den Hr. *Codde* is heimelijk genoomen, en zo boosaardiglijk gebruikt, dat het eerst 15 jaar daarna gezien, en te voorschijn gebragt is, in 't ligt gegeven, door een der grootste tegenstreevers van dien Kerkvoogd en van de zaak van Utrecht. Men heeft dit besluit als van veel gewigt willen doen voorkomen. Ondertusfchen, wat is 't voorwerp waarop de veroordeeling valt? Men spreekt er niet dan van *zwaare beschuldigingen, over Jansenisterij en Bajanisterij, en over een overdreevene gestrengheid in zaaken van Kerkelijke tugt*. Maar ieder een ziet, dat dit algemeene uitdrukkingen zijn, zonder bepaald voorwerp, welke dus niets beteekenen nog eenig bepaald misdrijf uitdrukken. Eene beschuldiging in die bewoordingen voor de Kerkvergadering van Trente gebragt, zou niet de minste aandagt van wegens de *Vaders* deezer Vergadering verdiend hebben.

Maar nog merkwaardiger is het, dat de *Afctens* zelve die gevolgd zijn, den staat des geschils geen meerder ligts bijzetten. Een Brevet van den 7 April 1703, een Decreet van den 4 April 1704, waardoor men voor hadt de schriften van den Hr. *Codde* te veroordeelen. Onderscheide brieven van Prelaaten en bediendens van 't Roomsche Hof, spreken slegts in 't algemeen, van eene *te strenge Godgeleerdheid, van verdagte leeringen, van kwaade, verderfelijke, verkeerde, met het gebruik der Algemeene Kerke strijdige grondstellingen*. Maar hoe konden hoofdpunten van beschul-

schuldiging, die zo kwalijk ontvouwd, en van eenen zo onbessissenden aart waren, ten grondslag strekken van een vonnis waarvan de eenheid, of de oncatholijkheid van eene Kerk afhing? Een ieder begrijpt licht, dat de algemeene uitdrukkingen van *Bajanismus*, *Jansenismus*, *Rigorismus*, niets bepaalds beteekenden, vooral in een tijd waarin die schim zig pas begon te vertoonen, en op zijn best geene, dan met de losbandige zedeleer der Jesuiten strijdige grondstellingen, aanduiden.

Om de geschiedenis volledig te doen zijn, voegde het ongetwijfelt te verhaalen, dat dit Decreet, dat 15 jaaren lang verborgen wierd gehouden, verworven was door eene geheime kunstenaarij van den Bisschop *Fabroni*, Geheimschrijver der bovengemeide Vergadering, en van den Cardinaal *Albani*, beiden aan de Jesuiten verkogt. Het voegde te verhaalen, dat ter zelve tijde, dat men dat Decreet met een ondoordringelijk geheim bedekte, men een verraad tegen den Aartsbisschop *Codde* smeedde, die men bedriegelijk naar Rome wilde lokken; gelijk het ook tegen 't einde van 't Jaar 1700 gelukte. Het voegde te verhaalen, dat men, voor dit tijdstip, te Rome en elders een schotschrift verspreid had, dat een groot getal beschuldigingen behelsden, waarvan een gedeelte reeds te Rome voor lasterlijk erkend was, dat dit schotschrift, op de wijze van een Vertoogfschrift, opgesteld was door den Hr. *P. Doucin*, vertrouweling en zaakvoerder van den vermaarden *P. Tellier*; dat het Hof van Rome door dit schrift was vooringenoomen, en dat 't een misdaad was, er slegts de gezegdens van regentespreken. Het voegde te verhaalen, dat ter-
wilt

wijl die zelfde Hr. *Codde* Aartsbischof van eene vermaarde Moederstad, Hoofd van eene Nationaale Kerk, in 't Duitfche verdrag genoemd en beflooten, te Rome alwaar hij des Pausen koetzen gebruikte, de verdedigfchriften van hem en van zijne Clerefie uitdeelde, en van verftandige lieden de loftuitingen kreeg dien hij verdiende, hij eensklaps door brieven uit zijn land komende vernam, dat zijne bedieningen hem, uit kragte van een enkel Brevet aan een zijner Priesters, die in zijn plaats gesteld was, toegezonden, zonder vorm van Regtspleging, nog van Vonnis enz., opgezegd waren; dat in dat Brevet berigt wierd dat zulks gefchiedde door het goedvinde van den Paus en van den H. Stoel, en dat men er op 't einde in verklaarde, dat men zig op dat punt aan geene door de Kerkwetten bepaalde fchikkingen hield.

Men zoude ook niet moeten overflaan, dat er in dat Brevet geen eene bepaaling was, die een banvonnis konde betekenen, dat men enkel en alleen, als dit Brevet aan de Provicarissen, door Hr. *Codde* agtergelaaten en aan de Capittels van Utrecht en Haarlem bekend gemaakt wierd, op de eenvoudige Vertoogen, die men in dergelijke omftandigheden doet, door den Internuncius *Busfi*, die geen het minfte regtsgebied over die Kerken had, met den ban gedreigd wierd; dat deeze bedreiging ook indedaad bevestigd wierd door de Vergadering ter voortplanting des geloofs; maar door eenen onregelmaatigen brief, toegezonden aan eenen zekeren naamloozen Zendeling, en bekendgemaakt aan een enkel lid van 't Capittel. Deeze brief wierd gevolgd door 't Brevet van den 7 April 1703, en door het Decreet van den 3 April 1704,

't wel-

't welke de fchriften van den Hr. *Codde* veroordeelde als voorftellingen, behelzende *ten minften verdagt* enz.

Zo men acht floeg op deeze gebeurteniften, waaruit volgt, dat den Hr. *Codde* en zijnen Kerkelijken bedienaaren 't Kerkbeftuur alleen wettig of onwettig is opgezegd, maar dat de Clerefie van Holland niet met den ban was geflagen of fcheurmaakend verklaard; en zo men zig teffens te binnen bragt, dat de Vergadering ter voortplanting zelve in haaren Brief van den 25 Auguftus 1704, de geenens, die den Heer *Codde* getrouw gebleeven waren, *Catholijke menfchen, Paftors en Pieters*, die voor goed, geregeld en geleerd bekend ftaan, noemt; en dat de Pausfelijke Nunciussen, in Egte Brieven, voor *Catholijke Pastors* erkennen, de Kerkelijken, die zig aan het verbod, te voeren gedaan, zelfs met bedreiging van den ban, van zig met Kerkelijk beftier te bemoeien, nog niet onderworpen hadden; koomt het zeer vreemd voor, dat men zedert dit tijdstip, de Kerk van Utrecht, en dat alleen door de kuiperijen om 't eigenbelang van eenige bijzondere perfoonen, voor fcheurmaakfter heeft willen doen doorgaan. Men zou verteld ftaan, eenige jaaren daarna, dat is op 't einde van 1708, denzelfden Nuncius *Busfi*, in een eenvoudigen brief, als zijn bijzonder gevoelen, en dat nog met eenige twijffel te zien voordraagen, dat men met die geenens aan wien hij de Bulle van het Jubilé niet gezonden had, in zaaken van Godsdienst geen gemeenfchap moest houden; en dat hij ze in 't vervolg, als hadden zij zedert lang onder Kerkelijke ftraffen gelegen, opentlijk fcheurmaakers genoemd heeft; dat de Vergadering van 't Geloofsonderzoek aan den Hr. *Codde* de Kerkelijke be-

begraavenis geweigerd heeft; schoon hij door geen bijzonder Decreet, van de gemeenschap der Geloovigen was afgesneden, dat men eindelijk zo ver gekomen is, van door eene Afte van den Nuncius, zelf de kragteloosheid der Sacramenten te beweeran, bediend door Pastoors, die tot deezen tijd toe niet eens in 't recht geroepen waren, en dus op geene wijze als veroordeeld konden beschouwd worden.

Ziedaar hoe men, trapsgewijze, eene Kerk langs zo veele kanten achtlingwaardig, en met de nauwste banden aan den Algemeene Kerken, aan den Apostoliefchen Stoel verbonden, voor scheurmaakster heeft willen doen doorgaan. Men verdeelde de Pastoors in drie rangen: de eerste der geenen, die met naam en toenaam in den ban gedaan waren (en waarvan er maar één was) de tweede, der geenen, die de Kerk, zonder zending van de nieuwe Apostoliefche Stedehouders, of van de Pausfelijke Nunciusfen, bestuurden, welken egter, in 't Brevet van den 7 April 1703, maar met den kleinen ban gedreigd waren, en die men op de Vertoogen die er van gedaan wierden, voor Catholijk had blijven houden, hoewel zij zig niet onderworpen hadden. De derde eindelijk, der geenen, die na te vooren met eene wettige zending voorzien te zijn geweest, eenigermate overtreders geworden waren van de Apostoliefche bevelen. 't Is licht te zien met welke doorllepen Staatkunde, men deeze onderscheiding uitgevoerd hebbe, om tot die gewaande affnijding van de Kerk den weg te openen, en door een schijn van reden de oogen der minoplettenden te verblinden.

Al wie in de vorm van Kerkelijke vonnissen en van rechtsplegingen door de Kerkwetten voorgeschreeven kundig is; alwie een denkbeeld heeft van de wijze waarop de Kerk ten allen tijde gebruik gemaakt heeft van haare straffen, zal zig door zulke schimmen niet laten betoveren. Maar dergelijke overweegingen zijn al te vreemd voor den Schrijver der Verkorte Geschiedenis. 't Is hem genoeg, door eene meenigte van verzwijgingen, de geduurige onregelmatigheid der stappen van 't Roomsche Hof, omtrent die van Utrecht, te bewimpelen, zonder in omstandigheden te treden, die al te onaangenaam zijn voor elk, die de verduistering en de verwarring noodig heeft, om de partijzugt en de onregtvaardigheid te ondersteunen.

Ziet men hem immer gewag maaken van dien sterken aandrang, gedurende meer dan twintig jaaren, door de Cleresie van Utrecht vrugteloos bij den Paus en zijne Ministers gedaan, om ter verdediging toegelaaten te worden, aangaande de beschuldigingen tegen haar gesmeed, en een Bischof te verwerven, overeenkomstig met de oude inzettingen en met de grondwetten van den Staat? Waar spreekt hij van de verzettingen door deeze Cleresie daargesteld, tegen de onderscheiden brieven der Nunciussen, van de regeltmatige Appels, die zij geteekend heeft, van de tegen haar gewezen vonnissen, dan op eene beter onderrigten Paus, dan op eene Algemeene Kerkvergadering, in navolging van 't geen voor deezen door de beroemdste Kerken was in 't werk gesteld (1)? Hij geeft

(1) Zie de schriften getiteld: *Cleri Romano-Catholici præcipuarum in Hollandia Austriâ Civitatum Protestatio &c.* 1709. in 4to. —

geeft flegts eene aaneenschaakeling op van de verkiezingen der Bifchoppen, en van hunne veroordeelingen. Maar hij zegt niets van 't ftilzwijgen dat *Innocentius XIII.* omtrent de eerfte volftandig in agtgevoomen heeft; niets van de kunftenarijen, geduurende 't Conclave, ter gelegenheid van zijne dood gehouden; in 't werk gefield; niets van de verbintenissen door *Benedictus XIII.* ten opzichte van die zaak aangegaan, nog van de valfche onderftelling door dien Paus aangenoomen, dat de Capittels dier Kerken vernietigd waren; niets van de gelijkvormigheid der veroordeelingsbrevetten, die allen op 't eerfte van den 7 April 1703 neerkoomen, 't welk flegts eene bedreiging behelst, die naderhand, inderdaad, door de Pauzen zelven, als geen kragt nog uitwerking hebbende, is erkend geworden; niets eindelijk van de misvattingen en dwaalingen in de bovengemelde Brevetten opgeflooten, waarin men nog levende Perfoonen voor dood opgeeft; Priesters voor Leeken; lieden die niet 't minfte deel in 't Kerkelijk beftuur hadden, voor Kerkelijke bedienaaren.

Zodaanig is de wijze waarop het Boek dat wij ontleed hebben, is gefchreeven: zo groot is de oprègtheid en de nauwkeurigheid, waarmede die gefchiedenis van de Utrechtsche Kerk is famengefteld: zo groot is 't vertrouwen dat de Schrijver verdient.

De

Protestatio asferta &c. 1710. in 4to. — *Demis asferta*, 1712. in 4to. — *Tertium asferta*, 1714. in 4to. Allen opgefteld door den Hr. van Arkel, en zeer geëcht door den vermaarden Kerkelijken Rechtsgeleerden van *Espen*.

E

De naam van dien man, op 't titelblad met de Letters D. A. D. C. en in de onderteekening van den brief aan de naamloozen Bisfchop, waarin de *overweegingen* gevonden worden, die wij onderzocht hebben, met de Letters D. A. D. E. aangewezen, is geen geheimzinnige Cijffer meer. Hij is binnen kort ontdekt, door een Pausfelijk Brevet, welks inhoud wij hier gevoeglijk kunnen inlasfchen.

DE PAUS PIUS VI.

Aan onzen zeergeliefden Zoon ALOYX MOZZI, Kunnik van Bergamen, heil en onzen Apostoliefche zeegen.

„ Wij hebben met vermaak de Korte Gefchiedenis,
 „ dien gij over de zaaken van Utrecht in 't ligt ge-
 „ geeven, en ons toegezonden hebt, ontfangen. Wij
 „ billijken ten hoogften den brandenden ijver die gij
 „ betuigt, op dat niemand de roekeloosheid hebbe
 „ den Rok zonder naad van Christus te fcheuren,
 „ en wij vermaanen U in den Heere, om in eene
 „ Eeuw waarin de losbandigheid van gevoelens, groot
 „ is, voorttegaan, de zaak van Gods Kerk kloekmoed-
 „ dig te verdedigen, wetenfchap en liefde, gelijk 't
 „ voornaamelijk mannen tot het erfdeel des Heeren
 „ geroepen, betaamt te doen, naar hun verftand en
 „ begaafdheden. Wij zullen niet nalaaten U, als het
 „ de gelegenheid toelaat, blijken onzer genegenheid
 „ jegens U te geeven. Ontfang ondertusfchen, als
 „ een zeker onderpand der Vaderlijke genegenheid,
 „ die wij U toedraagen, den Apostoliefchen zeegen,
 „ dien

„dien wij U, onzen zeergeliefden Zoon, uit gant-
„sche harte geeven.”

„Gegeeven te Rome in St. Pieters-Kerk, den 8
„Junij 1785. Het elfde Jaar onzes Pausdoms.

„*Callistus Marini* Secret. der Latijn-
„sche brieven” (m).

Men konde inderdaad geen gunstiger stuk voor die van Utrecht en hunne zaak in 't ligt brengen. Indien Rome schriften billijkt, waarin de partijdigheid en den leugen zig zo opentlijk ten toon spreiden; indien zij er een breedvoerige en openbaare lofreden van doet; indien zij zulke schrijvers door belofte bemoe-digt en aanpoort; dan is 't wel zeker en klaar, dat in dat middelpunt, alwaar de geregtigheid en waarheid moesten op den throon zitten, de Kabaal en Partijzugt gevonden worden; en dat alles, wat de Staatkundige doeleindens van dit Hof kan dienstig zijn, zelfs dan wanneer 't door de eigenbaat en vleierij is in-

(m) *Dilecto Filio Aloysio MOTIO Canonico Bergamensi, PIUS PAPA VI. Dilecte Fili, Salutem et Apostolicam Benedictionem.*

Historicam Narrationiculam; de Rebus Ultrajectinis, à te publicè juris factam, qaam ad nos misisti, lubenter accepimus. Studium quo flagras, inconsutilem Christi Vestem ullus scindat imprudens, majorem probamus in modum, teque hortamur in Domino, ut intanta seculi opinionumque licentia, causam Ecclesiae fortè animo tueri pergas, in Doctrina atque charitate, uti, pro adepta interiorum ratione, viros potissimum decet in sortem Domini Vocatos; propensam nostram in te voluntatem; quando occasio id tulerit, tibi patefacere minimè desinemus. Interim paternae dilectionis quâ te prosequimur, accipe Certissimum pignus, Apostolicam Benedictionem, quam tibi, dilecte Fili, exanimò ac peramanter impertimur. Dat. Romae ap. S. Petrum, VI Idus Junii 1785; — Callistus Marinius à Latinis Epist. S. Pontif. nostri an. XI.

ingegeeven, er met toejuiching ontfangen word. Dit is een van die geschiedkundige bewijzen, die de eerlijke lieden onder de aankleefers van 't Roomsche Hof nimmer zullen kunnen ontkennen; en dit is tefens een trek, die, zo men dus mag spreken, afgetrokken van alle andere bedenking, bewijst, dat de reden heel weinig deel heeft, in de handelwijze welke dat Hof in dit geschil houdt. Dit is een dier trekken, waarvan zig de andersgezinden kunnen bedienen, om Rome de beuzelagtigheid der stukken, die van haar voortvloeien, in 't aangezicht te verwijten, en aan de brevetten, die er van daan koomen een nog belagchelijker voorkoomen te geeven; terwijl de goede Catholijken zullen zugten, ziende, dat men van 't Vaticaan zodaanige brieven schrijft aan zulke lieden, die zulke gevoelens koesteren. Wat ons betreft, wij zouden zekerlijk zo een Brevet niet aangehaald hebben, zo 't niet zeer geschikt ware geweest, om onze oordeelkundige ontleeding tot een slot te dienen.

Wij gaan hier eenige aanmerkingen bijvoegen, die als zo veele grondbeginsels, en als zodaanig, vatbaar voor betooging, veel zullen kunnen toebrengen, om den geenen, die van de zaaken der Utrechtsche Kerk, wel onderrigt willen weezen, voorteligen.

Om met de *daadzaak* te beginnen, zullen wij zeggen, dat alle de Decreten van Rome tegen de Hollandsche Kerk, niemand magtigen om scheuring met die Kerk te maaken. Deeze Decreten, gelijk boven gezegd is, zijn 't werk en de vrugt van de kunstgreepen en kuiperijen van een zeker slag van personen, wier stappen in 't vervolg genoeg kenbaar ge-

wor-

worden zijn: Voor deeze Decreten, was er zeeker geen eene reden van veroordeeling: De vorm dier Decreten is niet wettig, nog overeenkomstig met den aart der Rechtspleeging, zonder welke de zaak dier Kerken nimmer kan afgedaan worden: Geen één dier Decreten behelst in zig de klare uitdrukking eener misdaad, waarom men veroordeeld: zij koomen allen op 't eerste neêr, 't welk, gelijk wij hierboven gezegd hebben, op een valsch beginsel, en een bouwvallig grondwerk rust.

Welk belang wilde men dan in dusdanige Decreten stellen? Zou men er de hand aan willen houden, als aan eene onkreukbaare wet, waaraan de Algemeene Kerk zig zal moeten onderwerpen en gehoorzaamen? Maar hoe koomt men daartoe, indien 't Hof van Rome, met die Decreten uittevaardigen, niet getoond heeft aan dezelve zo een groot gezach te willen geeven? Hoe koomt men er toe, indien de uitdrukkingen van die Decreten zelve, ingewikkeld en duister zijn? Hoe koomt men er toe, zo veele van die Decreten, voornaamelijk, die de Capittels raaken, niet kunnen misfen, met den naam van aanslagen, tegen 't wettig gezach, gebrandmerkt te worden? Hoe kooit men er toe, indien de daaden in die Decreten uitgedrukt niet bestaan, zo men er voor reeds veroordeeld opgeeft, 't geen te vooren nog niet veroordeeld was? Is er een stuk, dat het juiste tijdstip van 't breeken der gemeenschap op eenig geregeld beginsel geground, aanwijst, en dat eenige aandacht verdient? Hoe kan eene willekeurige en geheime rechtsoeffening, gelijk van 't begin af die der Nuncius-

fen (n) tegen de Hoilandfche Kerken geweest zijn, een wet en een regel voor de Algemeene Kerk worden?

Maar wanneer men al onderftelde dat die Decreten van kragt waren, dat zij op eene geregelde wijze en met kennis van zaake geflagen waren, dan zijn nog de Appels door de Kerk van Utrecht uitgevaardigd, voldoende, om er de uitwerking van te beletten, of ten minften optefchorten, met hunne uitvoering te beletten; zij zijn voldoende, om te maaken, dat niemand zig wettiglijk van die Kerk, als van eene fcheurmakende Kerk, afscheid. Een ieder weet dat de uitwerking van een wettig tufchengeworpen Appel, opfchortende is; dat het, volgens 't gevoelen van alle de Leeraars, de uitvoering eener veroordeeling ftremmende, de veroordeelde partij in 't bezit en genot van alle die rechten laat, die hem te vooren toebehoorden: dat 't zelfs alle bedreigende of voorwaardelijke ftraffen, door 't gewezen' vonnis uitgefprooken, opgefchort, en alle volgende daaden die tegen den Appellant zouden moogen ondernoomen worden, vernietigd. Dit is nu juist het geval van die van Utrecht. Zij hebben zig van 't eerfte Decreet beroepen, en deeze ftap was voldoende, om alle verdere rechterlijke vervolgingen in den rang van misdaadige aanflagen te plaatfen. Desnietteenftaande hebben zij zig in 't vervolg nogmaals

(n) De Nunciussen begonnen met inteblaazen, oprewekken, te waarfchouwen, en onder de hand hunne aanhangers te bidden, van niet in de bidplaatfen van die van Utrecht te koomen, nog met hun in Godsdienszaaken gemeenfchap te houden. Dit was de taal, die de Hr. Busfi in zijne brieven voerde. Zie de *Voorreden* van 't boek getiteld: *Recueil des temoignages &c.*

maals herhaalde keeren beroepen, zij hebben zig verzet tegen alle de tegen hun gewezen vonnissen; zij hebben zig van dezelve beroepen, op den toekomenden Algemeenen Kerkvergadering, naar 't voorbeeld van 't geen ter gelegenheid van den Bulle *Unigenitus* en der Brieven *Pastoralis Officii*, in Vrankrijk gedaan was.

Ons derhalven niet inlaatende met de aanmerking, die men kon maaken en die sommige gemaakt hebben, dat naamelijk de bevelen, van 't Opperbestuur voortgevloeid, om de uitvoering der Decreten van Rome tegen de Clerefie van Holland te beletten, er zekerlijk de uitwerking van opschorten, en gevolglijk de onderneeming, waardoor men zig van de gemeenschap der Clerefie zoude willen afscheiden, onwettig en onregtvaardig maaken (o). Ons zeg ik met die aanmerking, die niet te verwerpen is, niet inlaatende, is 't egter zeker dat de daadzaak geene beweegreden oplevert, waarom men zig van de gemeenschap met die van Utrecht zoude moeten onthouden, nog waarom een Bischof, die gebeden en aangezocht word, hun brieven van Kerkelijke gemeenschap te zenden, zulks zou moeten weigeren.

Laaten wij nu tot de beweegredenen van *Recht* overgaan. Wij zullen er eenigen voorstellen, die wij volgens nommers zullen rangschikken, daar zij schoon met elkanderen niet verbonden, egter even goed tot opheldering van 't punt des geschils dienstig zijn.

1. Men kan niet zeggen dat hij scheuring maakt, die over eenig geschilpunt anders denkt dan de Paus, even min als de geene die met den eersten gemeenschap houdt; maar veeleer hij, die zig aan zijne natuur-

(o) Zie de reeds meermaale aangehaalde Voorrede.

tuurlijke harders onttrekt, en zig van hun afscheurt, om zig aan een vreemd Kerkoversten te onderwerpen, en gemeenschap weigert te houden met de geenen die onafscheidelijk met de Kerk vereenigd blijven. Hier uit volgt, dat niet de Appellanten van Utrecht, nog de geenen die met hun gemeenschap houden scheur-
maakers zijn; maar veeleer die der Hollandsche Catholijken, die zig zonder reden van hunne Harders hebben afgescheurd, en hen weigeren te erkennen.

2. De Kerkelijke magt is door Christus aan zijne bedienaaren gegeven, niet om aftebreeken maar om optebouwen (2 Kor. Cap. 13. vs. 10.) Die geheele schakel van Decreten derhalven door Rome uitgevaardigd, om die van Utrecht te veroordeelen, en die nergens toe dienen, dan om te zaak te vergallen, en de gemoederen te kwetzen en te verbitteren, kan voor geen wettig gebruik van die magt gehouden worden.

3. De straffen en Banvonnissen zonder de vereischte wijze van Regtspleging, zijn onregtvaardig, nietig en kragteloos. Dat is nog meer waar, indien zij gegrond zijn op onvergeeflijke dwaalingen omtrent de daad, of indien zij baarblijkelijk door eene of andere kunstgreep bij verrassing zijn afgevorderd. Dit leert men niet alleen buiten Italiën; maar 't is zelfs de leer van de aan 't Roomsche Hof meest verkleefde Rechtsgeleerden. Wij maaken er de toepassing niet van, om dat zij in 't oog springt, en in dit geschrift reeds is aangewezen.

4. Niet alleen de Paus, maar de Kerk zelve kan dwaalen, omtrent daaden, die niet geöpenbaard zijn, waarover geschillen en twijfelingen ontstaan. Dit is de leer van alle de Godgeleerden, en de Paus *Inno-*

centius III. bevestigt ze in 't Cap. 28. de sent. exc. D. (p). 't Voorwerp nu waarover 't Roomfche Hof 't met de Utrechtsche Kerk oneens is, *in concreto*, (of in bijzonder) genoomen, loopt slegt over eene niet geöpenbaarde daadzaak. De onderwerping van die van Utrecht in alle de leerstukken des geloofs, hunne Geloofsbelijdenis, hunne Kerkvergaderingen, de door hun gedaane aanbiedingen, als men over de hereeniging in onderhandeling was, stellen dit aangevoerde in een te helder dagligt, dan dat men 't in 't breede zou behoeven te bewijzen.

5. De Banvonnissen, hoe regtvaardig en redelijk zij ook moogen zijn, als 't Banvonnissen zijn, waarin men door de daad zelve vervalt, *ipso facto*, en gelijk de Rechtsgeleerden zeggen, *à jure, non ab homine*, (door 't Recht, niet door den Rechter) moeten, volgens de zuiverste beginsels, slegts voor bedreigingen met den ban gehouden worden. Het Banvonnis heeft geen kragt, en kan zijn volkoomen beslag niet hebben, dan wanneer het, na wezentlijk. en met aanduiding van persoon en naam uitgesproken te zijn geweest, openlijk aangekondigd en met de Kerkelijke tugt overeenkoomende erkend word. Men kan zien of de Decreten van Kerkelijken ban, tegen die van Utrecht uitgevaardigd, van dien aart zijn.

6. Eenige lieden wilden 't Appel tot de eerstkoomende Kerkvergadering, als nietig, hersenschimmig en kragteloos doen beschouwen. Indien men ondertus-

fchen

(p) Men zegt er: *Judicium autem Ecclesiae nonnunquam Opinionem sequitur, quam et fallere saepe Contingit et falli*. Zie Opstraat, de *Loc. Theolog.* Disf. 4 qu. 5, en de door hem aangehaalde Schrijvers.

schen aanmerkt, dat het in 't tegenwoordig geval, op eene bijzondere zaak aankoomt, die haar oorsprong neemt uit een Decreet van Rome, en in 't wezentlijke over een voorval loopt omtrent hetwelk men beweerd eene onvergeeflijke dwaaling te kunnen aantoonen, zal 't niet moeielijk zijn de kracht en uitwerking te begrijpen, welke ontegenzeggelijk een Protest en een Appel door de Hollandsche Kerk uitgevaardigd moeten hebben, wegens eene dwaaling omtrent de daad, waarin men aantoot dat het Roomsche Hof gevallen is, en die tot beweeggrond gediend heeft van alle die Aftens en Rechterlijke vervolgingen, die zedert hebben plaats gehad. Zonder aantemerkten dat die Appels door het voorbeeld der doorlugtigste Kerken gewettigd, en door 't gevoelen van verscheiden Leeraaren bekrachtigd zijn, zijn zij van dien aart, dat, zo men zijne aandacht vestigt op de bijzondere omstandigheden, men aan dezelvé zijne goedkeuring niet kan weigeren, en dat zij de uitvoering der Decreten, tegen welke zij geteekend zijn, opschorten.

7. 't Is niet genoeg, dat een Kerkelijk genootschap door den Paus met den ban geslagen is, om 't voor scheurmakend uittekreiten, en alle Catholijken te noopen, zig van deszelfs gemeenschap aftefcheiden. Het Pauselijk gezag is niet voor genoegzaam erkend, om zulke uitwerksfels voorttebrengen; vooral bijaldien 't aanzienelijke Bisschoppen en talrijke Kerken aangaat. En zo van den anderen kant, die Bisschoppen alle mogelijke poogingen aanwenden, om de Kerkelijke gemeenschap niet te breken, en zig, hoewel zij den uitspraak van de aanstaande Kerkvergadering inroepen, egter van den Paus zelve niet affcheiden, is men door
geen

geen een grondbeginfel gemagtigd om ze voor fcheurmaakers uittekrijten (q). Daarom heeft men, gelijk in 't begin gezegd is, de Kerken van Afien, voor geen fcheurmakers gehouden, schoon door den Paus *Victor* in den ban gedaan, nog die van Africa door de H. *Stephanus*, en de Oosterfche door *Damasus* met den ban geflagen, nog zo veele H. H. Bifchoppen en Belijders, die, om dat zij van de gemeenfchap van den Paus afgefneeden waren, ter oorzaake van hunne deelneeming in de zaak van *Acacius* Patriarch van Constantinopolen, desniettemin voor Catholijken zijn erkend geworden. Om een grondwaarheid daartestellen, ftrijdig met die wij daar hebben aangevoerd, zou men deeze in de Kerkelijke Gefchiedenis zo bekende daaden moeten ontkennen; of alle die Heiligen, en alle die doorlugtige Kerken, met den geheelen drom der geloovigen die met hem gemeenfchap hebben gehouden, met den naam van fcheurmaakers moeten beftempelen (r).

8. Ein-

(q) Er is geen eene reden, om iemand fcheurmaaker te noemen; die onfchendbaar aan de eenheid der Kerke verknogt is. Daarom heeft men de Cieresie van Luik niet als fcheurmaakfter befchouwd, noewel door *Paschalis II*, om haare getrouwheid aan *Hendrik IV*, in den ban gedaan *Fleury*, Hist. Eccl. Liv. 65. n. 40.

(r) Er is een boek dat ten tijtel voert: *Verhandeling over de Scheuring*, uit het Fransch vertaald, met dit bijfchrift: *Christianus mihi nomen Catholicus cognomen*, pragtig gedrukt te Rome in 1726, waarin men grondftellingen leert gantsch ftrijdig met de geenen die hier aangehaald zijn. Daar dit boek waarfchijnlijk door een Munnik daartoe betaald, uit haat der Utrechtsche Kerk, gefchreeven is, 't geen voor hetzelfde plegtige goedkeuringen, van wegens den Cardinaal van Mechelen verdiend heeft, zullen wij in deeze aantekening eenige der voornaamfte ftellingen, die hij daarin voorftaat, aanroeren, om te doen zien, wat belang men in 't algemeen in zulke Schrijvers en in hunne leer ftellen moet.

Na dat de Overzetter, in zijne Voorrede, den Bifchop van Yperen ronduit voor een Aartssetter heeft uitgemaakt, begint de Schrijver met te bepalen dat de fcheuring is een afzondering van 't Lighaam der Kerke. veroorzaakt door de trotschheid van eenige haarer ledemaaten, die weigeren zig aan haar gezach te onderwerpen, in punten die nood-

zaa.

8. Eindelijk moet men, omtrent het gezach van den Paus en zijne gewaande onfeilbaarheid, zig houden aan ^{'t}

zackelijk zijn om met haar vereenigt te blijven. Deeze bepaaing, reeds daarin gebrekkig, dat zij niet zegt aan welke egre kenmerken men zodaanige afzondering moet kennen, en dat men er daarentegen 't woord trotschheid inlascht, dat er nog noodig is nog vereischt word, is daarenboven met opzet zo gemaakt, om tegen die van Utrecht te kunnen gekeerd worden: en egter kan men, volgens deeze bepaaing zelve, hen nog niet als scheurmakers beschouwen, om dat men nooit zal kunnen bewijzen, dat zij in de twee Voorwaardens door de bepaaing vereischt begreepen zijn, te weten, dat zij 1. weigeren zig te onderwerpen aan 't gezach der Kerke, en dat zij 2. weigeren zig, 't zij aan den Paus, 't zij aan de Kerk, te onderwerpen in punten, die noodzackelijk zijn om de eenheid te bewaaren. De Schrijver der Verhandeling zegt vervolgens, dat wij niet kunnen verzekerd zijn, dat personen, die verdagt gehouden worden van scheuring te willen maaken, 't met ons, in 't geen de leer betreft eens zijn. Hoor 't groot bewijs dat hij er van geeft: om dat, zegt hij, de geenen die verdeeldheid in de Kerk veroorzaaken, niet verdienen geloofd te worden, als zij uittrampetten dat zij 't op 't stuk van leer met de Catholijke eens zijn. Hij bewijze dan eerst, dat die van Utrecht eene verdeeldheid in de Kerk te weegbrengen; dan blijft hem ten tweede, nog over, te bewijzen, dat de onveranderlijke leerstukken onafscheidbaar zijn van alle geschil, die met dezelve geen betrekking heeft, en van alle andere voorwerpen afgetrokken, door zigzelven niet kenbaar zijn. Gelukkig voor ons! staat hij in het volgende afdeelsel, de stelling toe, dat alle verdeeldheid, die in de Kerk opkooft, geen scheuring is. Ook zegt hij met alle H. Vaders en Leeraars, dat, om geen scheurmaaker te weezen, het noodig is met de Algemeene Kerk gemeenschap te houden. Maar kort daarna begint hij te leeren, dat de Eenheid van 't zelfde inwendig geloof niet genoeg is, om met de Catholijke Kerk in gemeenschap te zijn; dat de uiterlijke gemeenschap met de Kerk zelfs niets voldoende is; dat een klein aantal Bisschoppen met de overige Bisschoppelijke Orde verdeeld over eene beslissing omtrent de leer (men lette wel op welke wijze dit voorstel word voorgedraagen) niet meer in de Catholijke gemeenschap is. Hij eindigt met te zeggen, dat, om geen scheurmaaker te zijn, men noodzaakelijk met den H. Stoel gemeenschap moet houden; dat hij, die van den H. Stoel afgescheiden is, op 't zelfde stond van de Kerk is afgescheiden; dat men niet in de gemeenschap des H. Stoels kan zijn, zonder in die van den Paus, *Ex Cathedra* spreekende, te weezen; dat de Paus altijd 't recht heeft gehad, om door de geheele Kerk voor Scheurmaakers en Ketteren te doen erkennen, allen die hij daar voor verklaard heeft; dat alle appel van den Paus op eene aanstaande Kerkvergadering, in 't stuk van leer (men merke op, wat een afspraak men op deeze uitdrukking zoude kunnen maken) tot de scheuring leidt, en dat zig te beroepen van een bepaaing van leerstukken door de Kerk aangenoomen is, zig openlijk voor Scheurmaaker en Ketter uitgeeven.

Men zie nu eens hoe deeze behendige Schrijver ons, bij trappen, tot die

't geen, volgens de beste Godgeleerde bronnen, de zeer kundige *François Veron* geleerd heeft, in zijn boek getiteld:

die hoogte gebracht heeft, waarvan hij opentlijk gevolgen meende te kunnen trekken tegen die van Utrecht, en in 't algemeen tegen de zogenaamde Janfenisten, door hem, als een gebroedfel der listigste Ketteren, afgeschilderd. Zijne redeneering zoude inderdaad wel sluiten, indien zijne voorstellen niet ten deele valsch, ten deele op de zaak in geschil ontoepasfelijk ware. 't Is eene dwaaling, te zeggen, gelijk hij doet, dat nog de eenheid van 't inwendig geloof, nog de uiterlijke gemeenschap met de Kerk, voldoende zijn, om tegen de scheuring te beveiligen; daar 't strijdige, door 't gezach der H. Vaders, door den Schrijver zelven aangehaald, als in 't bezonder door den H. *Augustinus*, *De vera Relig.* Cap. 7; door den H. *Hieronimus*, in *Epist. ad Tit.* Cap. 3 door den H. *Cyprian*, *de Unit. Eccl. &c.*, regstreeks beweerd is, en van den anderen kant uit den aart der Kerke, en uit de hierboven aangebragte bepaaling zelve van de scheuring, voortvloeit. Het voorstel dat het klein getal Bisschoppen betreft, die men zegt dat buiten de Kerk zijn, als zij met het groot getal over een leerstellig besluit niet overeenstemmen, strookt slegts met veele gebeurtenissen uit de Kerkelijke Geschiedenis, en nog veel slegter met de beroemde gebeurtenis van de Vergadering van *Kimini*, alwaar 't geloof alleen in de handen van een klein getal verdedigers bleef (gebeurtenis, die de Schrijver der Verhandeling wel door ijdele redeneringen zoude willen bewimpelen); en ten laatste, koomt het hier in 't geheel niet te pas, wijl hier nog een klein aantal Bisschoppen, nog eens verdeeldheid met de geheele Bisschoppelijke Orde, en nog minder eene verdeeldheid over een leerstellig besluit, de zaak is. Vervolgens, en Kerk, en H. Stoel, en Paus onder een te willen mengen, gelijk men in dit boek doet; dat is niet min strijdig met de Orde en Regeeringsvorm der Kerken, dan met de grondbeginselen der beste Schrijvers, hoedaanigen wij hebben aangehaald, en met het lizz dat de Kerkelijke Geschiedenis ons bijzet. 't Strijd daarenboven duidelijk met de bekendste voorvallen die wij hebben bijgebracht, te zeggen, dat het gezach van den Paus door zigzelven voldoende is, om iemand door de geheele Kerk voor een scheurmaaker te doen aanzien, en dat zig van den Paus op de aanstaande Kerkvergadering te beroepen. 't geen op de luisterrijkste voorbeelden gegron is, een grondbeginsel is, dat tot scheuring en keuterij leid. Men vergeere niet, dat men in bijna alle die stellingen, spreekt van leerstellige stoffe, en van leerstellige heveelen, door de Kerk aangenoomen. Al wie maar een weinig de Bulle *Unigenitus* onderzocht heeft, ziet hoe verre die van Utrecht van dat geval af zijn. Met derhalven op die leer de gewaande scheuring van de Utrechtsche Kerk te vestigen, zou men eeuwig op eene valsche onderstelling steunen; en dat heeft inderdaad de Kanunnik van *Bergame*, in zijn klein werkje, in navolging der oude Decretalen, gedaan.

Wij zullen deeze aanteekening eindigen met eene schoone plaats van den H. *Augustinus*, die de Schrijver der Verhandeling over de Scheuring misbruikt heeft, met haar tegen de arme Utrechtsche Kerk te kiezen, daar zij integendeel voor haare zaak gunstig is. *Nobiscum estis in Baptismo*

teld: *De Regulæ fidei Catholicæ, seu de fide Catholicâ*, waarin hij met nauwkeurigheid ontvouwt wat men aangaande dit bijzonder punt gelooven moet.

De Paus kan doolen, en zelfs in zaaken van gewigt, als hij zonder eene Algemeene Kerkvergadering beslist, en dit is wezentlijk gebeurd (s).

Om de waare en vaste grond te leggen voor de Pauselijke beslissing, die van kragt zij, zelfs in den zin der *Hildebrandisten*, moet de zaak, die beslist word, gezegd kunnen worden 't geloof te raaken, en dat er de

ismo zeide deeze Heilig aan de Donatisten. *in Symbolo, in Ceteris Dominicis Sacramentis: in Spiritu autem Unitatis, et in Vinculo pacis, in ipsa denique Catholica Ecclesia, nobiscum non esset.* Ad Vincent. Rogatist. Epist. 93, Cap. II. n. 46. Tom. 2. pag. 250. Ed. „, Maar Gij „, zijt met ons in den Doop, in 't Geloofsbegrip, en in alle Sacra- „, menten des Heeren; maar in den geest van eenheid en in den band „, van vrede, met een woord in de Catholijke Kerk zijt gij met ons „, niet.” Die van Utrecht zijn met alle geloovigen in den Doop, in 't geloofsbegrip, in alle de Sacramenten; en in alle de leerstukken van 't Christelijk geloof vereenigd: Zij zijn 't nog op eene bijzonderer wijze *in den geest van eenheid*, waaraan hun toestand eene geduurige verklaring van aankleefing vordert, en dien zij, zo veel in hun is, ongefeonden en in zijn geheel bewaaren; *in de band van vrede*, waarin zij zig met alle de Kerken en alle de Harders staande houden; eindelijk *in de Catholijke Kerk*, waaraan zij zig nimmer onttrokken hebben, in weerwil van alle de twisten en regenkantingen die zij hebben moeten uitstaan. Dezelve trekken dus, die den H. *Augustinus* dienden, om de scheuring der Donatisten altemaalen, bewijzen juist, omgekeerd, de Catholijkheid van die van Utrecht, en de weinige redelijkheid van hun; die ze voor scheurmakers zouden willen doen doorgaan.

(s) *Bellarminus*, een Schrijver bij de Romeinen geenzins verdragt, brengt in zijn boek, *de Romano Pontifice*, Lib. 3: Cap. 2. door *Veron* aangehaald, 't volgende gevoelen bij, als onder de Catholijken aangenoomen: „, Dat de Paus een Ketter kan zijn, en Ketterij leeren, indien „, hij zonder eene Algemeene Kerkvergadering beslist, en dat dit soms „, tijds inderdaad gebeurd is. Dit gevoelen hebben eenige Parijsenaars, „, als *Gerson*, *Almain*, *Castro* en *Adrianus*, omhelsd, welke allen de „, onfeilbaare uitspraak over geloofspunten niet in den Paus, maar al- „, leen in de Kerk of in de Algemeene Kerkvergadering stellen.” *Pontificem posse esse hæreticum et docere hæresim, si absque Concilio generali desinat, et de facto aliquando accisisset. Hanc opinionum secuti sunt aliquot Parisienses, ut Gerson, Almain, nec non Castro et Adrianus, qui omnes non in Pontifice, sed in Ecclesia sive in Concilio Generali tantum Constituant infallibilitatem Judicii de rebus fidei.* Veron. Cap. I. §. 4.

de leer, of eene zaak ter zaligheid noodig, mede gemeid zij.

De beslissing zelf moet in den vorm van een Decreet zijn, aan de Kerk in 't algemeen voorgesteld.

Hoewel dus de Paus, gelijk men zegt, *ex Cathedra* spreekt, hoewel hij spreekt tot de geheele Kerk, 't is geen geloofspunt, dat hij onfeilbaar is, nog dat hij de Opperste Rechter der geschillen is, nog dat zijne beslissingen zonder eene Algemeene Kerkvergadering uitgesproken geloofsartikelen zijn, ten zij 't gevoelen der Kerke, die ze bekrachtigt, anderzins genoegzaam blijke (†).

De Algemeene Kerk is de eenige Rechter, zo van den waaren zin, en de uitlegging der H. Schriftuur, bron van alle waarheid, als van alle geschillen, die over stukken, 't Geloof en de Christelijke leer betreffende, kunnen ontstaan (u). Zij alleen (de Algemeene Kerk, niet de Paus) heeft het gezach, om onherroepelijk te beslissen alle geschil, dat het geloof of de zeden raakt, en om er de Opperste Scheidsman van te zijn; wijl eigenlijk aan haar de bijstand van den H. Geest beloofd is.

Naar deeze grondbeginfels, en naar geene anderen, wenschen wij, dat de goede Catholijken deeze *Verkorte Geschiedenis van de Utrechtsche Kerk*, welkers onderzoek wij op ons genoomen hebben, zullen waardeeren. Wij vleien ons, dat op 't ligt deezer beginfelen, de vooroordeelen welhaast zullen verdwijnen, die

(†) Veron. §. 15. *De Papa, ejus Primatu et auctoritate.*

(u) Ibid. §. 16. *De Jūdice Controversiarum.*

die veele menschen beletten over dit onderwerp wel te denken en te redeneeren, daar hun verstand als aan den band legt van indrukfelen die geen weezentlijken grond hebben, en van hersfenschimmen die hen bedriegen. Wij wenschten wel, dat men in de geheele bevroedding en beredeneering van deeze stoffen, en nog meer in 't bijzonder, van 't geschil over de Kerk van Utrecht, tot grondslag nam, deeze vermaarde Godgeleerde Grondwaarheid: „ Eenheid in „ 't noodzaakelijke, in 't twijfelachtige vrijheid, in „ alle dingen liefde”: *In necesfariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas.*

E I N D E.

